

ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

Η ΛΥΓΕΡΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΩΣΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ ΟΥΡΑΝΗ

ΑΘΗΝΑ 1994

ΟΥΚΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Προλεγόμενα	9-11
Είσαγωγή	13-35
Τὰ βιβλιογραφικά τῆς «Λυγερῆς»	36-39
Τὸ κείμενο τῆς «Λυγερῆς»	44-183
Γλωσσάριο	184-190
Παράρτημα	191-240
Σημείωμα γιὰ τοὺς Πίνακες ποὺ ἀκολουθοῦν.....	193-197
I. ᾽Αφαιρέσεις λέξεων/φράσεων/ἐκτενῶν ἀποσπασμάτων	198-217
II. ᾽Αντικαταστάσεις λέξεων/φράσεων/ἐκτενέστερων ἀποσπασμάτων	218-223
III. ᾽Αλλαγὴ τῆς σειρᾶς τῶν λέξεων μέσα στὸν λόγο	224
IV. ᾽Αλλαγὴ στὴν ὀρθογραφία/μορφολογία τοῦ ρήματος	225-229
V. ᾽Αλλαγὴ στὴν ὀρθογραφία/μορφολογία τοῦ ὀνόματος	230-235
VI. ᾽Αλλαγὴ στὴν ὀρθογραφία/μορφολογία ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου	236
VII. Διπλοτυπίες	237
VIII. ᾽Αλλαγὴ στὰ πνεύματα καὶ στὸν τονισμὸ	238-240
Γενικὸ Εὐρετήριο	241-245

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ παρούσα ἔκδοση τῆς Λυγερῆς «ἀναπαράγει» τὴ δεύτερη —καὶ τελευταία— αὐτοτελῆ ἔκδοση τοῦ ἔργου, ποὺ πραγματοποιήθηκε τὸ 1920, ὅσο δηλαδὴ ζοῦσε ἀκόμη ὁ Καρκαβίτσας († 24 Ὀκτωβρίου 1922). Ἡ ἔκδοση αὐτὴ ἀντιπροσωπεύει τὴν ὀριστικὴν βούλησιν τοῦ συγγραφέα τῆς καὶ ὁ Καρκαβίτσας τὴν χαρακτηρίζει στὸν ὑπότιτλό της ὡς «ἐπιδιορθωμένη». Ὁ σημερινὸς δηλαδὴ ἐκδότης τοῦ ἔργου θέλησε νὰ ἐφαρμόσει καὶ ἐδῶ τὴν ἴδια ἐκδοτικὴ ἀρχὴ ποὺ ἐπέλεξε καὶ γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ Ζητιάνου τοῦ Καρκαβίτσα¹, ἀρχὴ ποὺ τηρεῖται, ἄλλωστε, καὶ στὴ σειρά «Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη» τῶν ἐκδόσεων τοῦ «Ἰδρύματος Κώστα καὶ Ἑλένης Οὐδράνη» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὴν παρούσα ἔκδοση θὰ βρεῖ ὁ ἀναγνώστης στὸ «Σημείωμα» ποὺ προτάσσεται στοὺς Πίνακες τοῦ Παραρτήματος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἐδῶ καὶ —φυσικὰ— στοὺς ἴδιους τοὺς Πίνακες, ὅπου καταγράφονται τουλάχιστον 788 μεταβολές —μαζὶ μὲ τὶς προσθήκες ποὺ δὲν καταγράφονται σ' αὐτοὺς ἀλλὰ ὑποδηλώνονται στὸ κείμενο τοποθετούμενες τώρα μέσα σὲ δξυγώνιες ἀγκύλες: (...). Οἱ μεταβολές αὐτές, τὶς ὁποῖες ἐπέφερε ὁ Καρκαβίτσας στὴ δεύτερη ἔκδοση τῆς Λυγερῆς (τοῦ 1920), ἀναφέρονται σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς γραμματικῆς δομῆς τῆς γλώσσας (προτίστως στὸ μορφολογικὸ-λεξιλογικὸ καὶ στὸ σημασιολογικὸ, καὶ δευτερευόντως στὸ φωνολογικὸ καὶ συντακτικὸ ἐπίπεδο). Οἱ Πίνακες τῶν μεταβολῶν καταρτίστηκαν —σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῶν διακρίσεων ποὺ προτάθενσε

1. Βλ. Π. Δ. Μαστροδημήτρη, «Ὁ Ζητιάνος» τοῦ Καρκαβίτσα. Εἰσαγωγή-Κείμενο-Γλωσσάριο. Ἐκδόσεις Καρδαμίτσα, Ἀθήνα 1980 (²1982, ³1985).

αντίγραφα τῶν ἐντύπων ἐκδόσεων τῆς Λυγερῆς (τοῦ 1896 καὶ τοῦ 1920) ἀπὸ τῆ Βιβλιοθήκη τοῦ «Ἑλληνικοῦ Λογοτεχνικοῦ καὶ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου» (Ε.Λ.Ι.Α.), καὶ τὸν παλαιό μου φοιτητὴ κ. Ἄγγελο Ἀφρουδάκη, γιὰ τὶς πολὺ χρήσιμες ἐρμηνευτικὲς πληροφορίες ποὺ μοῦ ἔδωσε ἀπὸ τὸ Ἱστορικὸ Λεξικὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὅπου ἐργάζεται, κατὰ τὴ σύνταξη τοῦ Γλωσσαρίου τοῦ παρόντος τόμου.

Πεύκη, Ἀπρίλιος τοῦ 1994

Π.Δ.Μ.

τούχους
Κ. Πε-
θερμό-
χαριστῶ
τοῦ βι-
Γενικοῦ
έδιο τοῦ

πίνακες
τῆς ἔκ-
καὶ ὅτι,
ἐκδοσης
τῶν σε-
ρονὸ κεί-
ἰ τῶν ὁ-
ἀριθμῶν
λουθήσει
στοιχοῦν
γίνονται
πρὸς τὸ
ωσσάριο,

ο τὸ «Ἱ-
σεις ποὺ
ἐκδοσης,
ῆς «Νεο-
Ἀπόστο-
ι κατὰ τὸ
ἰχαριστή-
τα φωτο-

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ *Λυγερή* (1890) τοῦ Ἀνδρέα Καρκαβίτσα (1865-1922) ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ καὶ ἐνδιαφέροντα ἔργα τῆς νεοελληνικῆς πεζογραφίας κατὰ τὴν περίοδο μετὰ τὸ 1821, καθὼς κινεῖται πάνω σὲ δύο ἄξονες: τὴν ἀπεικόνιση μιᾶς συγκεκριμένης ἱστορικῆς καὶ κοινωνικῆς πραγματικότητας καὶ τὸν προσδιορισμὸ, εἰδικότερα, τοῦ προβλήματος τῆς θέσης τῆς γυναίκας μέσα στὸ ἀγροτικὸ κοινωνικὸ πλαίσιο τῆς νεώτερης Ἑλλάδας. Ὁ Καρκαβίτσας δὲν βλέπει οὔτε τὴν κοινωνία του οὔτε τὴ γυναίκα ἐξιδανικευτικά καὶ κατὰ συνέπεια ἀπλουστευτικά. Ὅπως παρατήρησε ἡ ἐκδότρια τοῦ ἔργου τοῦ Νίκη Σιδερίδου ἀναφερόμενη στὸ δεύτερο πρόβλημα, ἡ γυναίκα στὸν Καρκαβίτσα «δὲν εἶναι συμπτωματικὸ καὶ συμβατικὸ πρόσωπο, ποὺ ἀναγκαστικά κινεῖται σ' ἓνα ὅποιο λογοτεχνικὸ ἔργο. Δὲν εἶναι μονάχα τὸ διακοσμητικὸ στοιχεῖο κι ἡ λεπτομέρεια, ἀλλὰ τὸ κίνητρο καὶ τὸ βασικὸ σημεῖο, ἐν' ἀπ' τὰ πιὸ βαθιὰ στοιχεῖα ἠθικῆς κι αἰσθητικῆς συνέπειας, ἡ ψυχικὴ βίωση τοῦ καλλιτέχνη, ποὺ δίνει ἓνα ἐξαιρετικὸ νόημα καὶ μιὰ μοναδικὴ ἠθικὴ σημασία στὸ ἔργο του. Εἶναι τὸ κέντρο, ποὺ γύρω του στροβιλίζονται ὅλες οἱ ἀξίες κι οἱ ἀπαξίες τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς, ἡ βάση ποὺ πάνω της θεμελιώνεται ὁ ἰδανικὸς πύργος τῶν πόθων καὶ τῶν οὐνείρων τοῦ Καρκαβίτσα γιὰ τὴν ἠθικὴ ἀναδημιουργία τοῦ "Ἐθνους μας»¹. Ἡ ἄλλη διάσταση τοῦ ἔργου, δηλαδή ἐκείνη τῆς κοινωνικῆς καταγραφῆς, ἔχει πολλὰ φορὲς ἐπισημανθεῖ καὶ ἀναλυθεῖ κοινωνιολογικά καὶ ἱστορικά ἀπὸ τὸν Ἑπαμ. Γ. Μπαλούμη, τὸν συστημα-

1. Βλ. Νίκης Σιδερίδου, «Ἡ γυναίκα στὸ ἔργο τοῦ Ἀ. Καρκαβίτσα», *Νέα Ἔστια*, τόμ. 128 (1990), τεύχ. 1517 (15.9.1990), Ἀφιέρωμα στὸν Ἀνδρέα Καρκαβίτσα. 125 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννησή του, σελ. 1220.

τελευταία
; συνόψισε
Λυγερός:
τῆς ὁμά-
τερνώντας
κφή στρέ-
συγκοινο-
τορεύονται
ή, πού σέ
ἐκφράσουν
εὐρύτερη
ζῆ με τὸν
ροσωπεύει
νὸς παρα-
στασης, ἡ
ἦταν προ-
νιστές της
μοῦ τους.
οτελεῖ ἓνα
ἠθογραφία
ριο κοινω-
ότερα ἀπὸ
896). Πα-
νιάσει μιὰ
χῆς —λίγο
οὐσιαστικά
μαντισμοῦ.
ιτηρεῖ σχε-
τα, ἀπὸ τὰ

πρῶτα λαογραφικά του διηγήματα μέχρι τὶς κοινωνικὲς ὑπομνήσεις τῆς Λυγερός καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴ νατουραλιστικὴ σκληρότητα τοῦ Ζητιάνου, καταγράφουν τὴν πορεία τῆς διαμόρφωσης μιᾶς καινούριας κοινωνίας καὶ τῆς λογοτεχνικῆς της ἀπόδοσης. "Ὅσο καὶ ἂν φαίνεται κάπως μηχανιστικὸ αὐτό, εἶχε φτάσει καὶ στὴν Ἑλλάδα ἡ ὥρα νὰ βρεῖ ἡ λογοτεχνία τὰ κοινωνικά της ἰσοδύναμα, νὰ ἀποκτήσει τὸν δικό της ζωτικὸ χῶρο. Καὶ αὐτὴ ἡ πορεία οὔτε εὐθύγραμμη οὔτε εὐκόλη ἦταν. Καὶ θὰ ἦταν ἀστεῖο νὰ περιμένει κανεὶς νὰ διαμορφωθεῖ ἡ λογοτεχνία τοῦ καινούριου αἰῶνα χωρὶς ὠδίνες ἢ νὰ προσομοιάζει στὸ γαλλικὸ ρεαλισμὸ ἢ ὅποιο ἄλλο ρεῦμα. Ἡ χειραφέτησή της ἀπαιτοῦσε νὰ ἀνακαλύψει τὴ δική της πορεία ἀνδρωσης, καὶ αὐτὸ προσπάθησε νὰ κάνει»³. Ἡ Λυγερός, ἐπομένως, καταγράφει τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν πεζογραφία τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνα στὴ νέα πεζογραφικὴ σχολή —ὅπως αὐτὴ εἶχε διαμορφωθεῖ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν κηρυγμάτων τοῦ νατουραλισμοῦ καὶ τοῦ ρεαλισμοῦ—, ἡ ὁποία οὐσιαστικὰ ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀφετηρία τοῦ προβληματισμοῦ τῆς πεζογραφίας τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Ὁ Καρκαβίτσας ὑπερέβη τόσο τοὺς περιορισμοὺς μιᾶς ἀπλῆς πιστῆς ἀντιγραφῆς ὅσο καὶ τὶς ὑπερβολὲς ἑνὸς ρομαντικοῦ ἐξωραϊσμοῦ τῆς πραγματικότητας, καὶ κατέγραψε στὸ ἔργο του τὴ σταδιακὴ μετάβαση πρὸς τὴ σοβαρὴ καὶ σὲ βάθος κριτικὴ καὶ ἀμφισβήτηση κατεστημένων ἀντιλήψεων καὶ θεσμῶν. Ὡς πρὸς αὐτὸ παρατηρεῖ καὶ πάλι ἡ Νίκη Σιδερίδου: «Δὲν ἐπιδιώκει νὰ κοινωνιολογήσει στὸ ἔργο του αὐτὸ ὁ Καρκαβίτσας. Περιγράφει ὅμως τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ του ἐκείνης τῆς ἐποχῆς μετὰ τρόπο τόσο δυνατὸ, πὺ νὰ μπορούμε νὰ σχηματίσουμε μιὰν ὀλοκληρωμένη τῆς εἰκόνα. Παίρνει τὰ πρόσωπα ἀπ' τὴν πραγματικὴ ζωὴ καὶ μᾶς τὰ ζωγραφίζει με ἀπαράμιλλη τέχνη, τοποθετώντας τα μέσα στὸ πλαίσιο τῆς πραγματικῆς φύσεως πὺ τὰ περιβάλλει. Μόνον τὰ ὀνόματα ἀλλάζει. Ἐτσι ξαναζωντανεύει μέσα στίς σε-

iv. Καρκαβί-
ς, σελ. 52.

3. Βλ. Γιάννη Ν. Μπασκόζου, «Ἀνδρέας Καρκαβίτσας: Ἀπὸ τὴν ἠθο-
γραφία στὸ ρεαλισμὸ», *Διαβάζω*, ἔπου καὶ στὴ σην. 2, σελ. 57.

πρωτο τοῦ 1887 θὰ τὸν συγκλονίσῃ βαθύτατα. Ἀνταύγειες τῆς αἰσθηματικῆς αὐτῆς περιπέτειας τοῦ Καρκαβίτσα θὰ βροῦμε λίγο ἀργότερα, στὸ κατεξοχὴν ἠθογραφικὸ πεζογράφημά του *Ἡ Λυγερή* (χρόνος συγγραφῆς: 1889). Ἡ ὀδύνη, ἡ ἀγανάκτηση καὶ ἡ ἀπογοήτευσή του διακρίνονται σὲ δύο γράμματά του πρὸς τὸν Κ. Χατζόπουλο [Λεχαινά, 15 Δεκ. 1887 καὶ 5 Ἰαν. 1888]»⁶. Γιὰ τὸ ἴδιο θέμα μιλάει ἀναλυτικότερα ἡ Νίκη Σιδερίδου, στὴ συγκεντρωτικὴ ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Καρκαβίτσα: «Πίσω ὅμως ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς αἰσθητικὲς προϋποθέσεις [ἔδῳ ἡ συγγραφέας ἔννοεῖ τὴ ρομαντικὴ προδιάθεση καὶ τὴ ρεαλιστικὴ νοοτροπία] κρύβεται ἓνα συνταρακτικὸ προσωπικὸ δράμα τόσο δυνατὸ γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ συγγραφέα, ποῦ ἀναταράσσει ὄχι μονάχα τὸν ψυχικὸ του κόσμον, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρη τὴ ζωὴ του. Ἡ παιδικὴ ἄτυχη ἀγάπη τοῦ μικροῦ Ἀντρέα γιὰ τὴν ἄβρῃ, τρυφερὴ καὶ τρισχαριτωμένη συμπατριώτισσά του, ποῦ στὴν ἀρχὴ φαινόταν σὰν παιχνίδι, ἀποδείχθηκε τόσο δυνατὴ ποῦ παραλίγο νὰ ὀδηγήσῃ τὸ συγγραφέα στὴν τρέλλα. Μόνον ἡ δυνατὴ του προσωπικότητα καὶ ἡ συναισθηματικὴ ἐκτόνωση τοῦ πάθους μέσθ τῆς λογοτεχνίας ἔδωσαν τὴ δυνατότητα στὸν Καρκαβίτσα νὰ ξεπεράσῃ τὴν ἀπελπισία. Ὅμως χρειάστηκε πολὺς καιρὸς γιὰ νὰ κατορθώσῃ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν προσωπικὴ πικρὴ ἐμπειρία καὶ νὰ προβάλλῃ τὸ προσωπικὸ του δράμα στὸν κοινωνικὸ καὶ λογοτεχνικὸ χῶρον. Χρειάστηκε καὶ μεγάλη δύναμη θελήσεως, ποῦ ξεκίνησε ἀπὸ συμπόνια καὶ κατανόηση, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ συγχωρήσῃ καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν προδοσία. Ἔτσι γεννήθηκε ἡ *Λυγερή*

6. Βλ. Π. Δ. Μαστροδημήτρη, «Ὁ Ζητιάνος» τοῦ Καρκαβίτσα. Εἰσαγωγή-Κείμενο-Γλωσσάριο. Τρίτη ἔκδοση βελτιωμένη. Ἐκδόσεις Καρδαμίτσα, Ἀθήνα 1985, σελ. 22-23 καὶ σημ. 1 (= Τοῦ ἴδιου, *Νεοελληνικά. Μελέτες καὶ ἄρθρα*, Τόμ. Β', Ἐκδόσεις «Γνώση», Ἀθήνα 1984, σελ. 73 καὶ σημ. 6 = Τοῦ ἴδιου, «Ἠθογραφία καὶ κοινωνικὴ συνείδηση. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἀνδρέα Καρκαβίτσα», *Νέα Ἔστια*, ἔπου καὶ στὴ σημ. 1, σελ. 1203 καὶ σημ. 9 = Τοῦ ἴδιου, *Προοπτικὲς καὶ προσεγγίσεις. Μελέτες νεοελληνικῆς φιλολογίας*, Ἐκδόσεις Νεφέλη, Ἀθήνα 1991, σελ. 81 καὶ σημ. 9).

ωνικό κριτήριο
 ιρωθῆ ἀπὸ τὸν
 λυγερῆ δὲν ἦταν
 ερὲς τῆς ἑλληνι-
 | γιὰ τὴν ἀσυνέ-

ἔτι ἡ Λυγερῆ
 ὀρτισης γιὰ τὸν
 , σὲ ἓνα πραγμα-
 σθηματικά, ἔδω-
 ῶ τὰ κριτικά και
 ὕσε μιὰ σχετική
 ὁ ἀποτέλεσε τὴν
 μα. Ὁ ἴδιος, ἄλ-
 Λεχναῖα, 5 Ἰαν.
 ἡ ἀπέναντι στὴν
 ἔθεση στὴν ὁποία
 αὐτὴ διαβάζουμε
 ἴρα ὁμως ἡ αἰτία
 ἐντὸς μου, παρὰ
 ν φύλον. Ἀκοῦς,
 νὰ πῆ ὁποῖος τὴν
 ἴλὰ ἐσχάτως ἀκό-
 ἡν ἀφοσίωσι καὶ
 , ἐλθόντος νὰ τὴν
 τῷ λέγη μὲ ἀναι-

δοτικός Οἶκος Σ. Ι.
 , σελίδων τῶν τόμων
 , συνεχῆς (1-2272).
 βίτσα», ἔργο ἐπίσης
 νεχῆ καὶ αὐτοτελῆ)

δέστατον ψεῦδος ὅτι θὰ τῷ εἶναι διὰ παντὸς ἀφωσιωμένη καὶ νὰ
 γέρνη τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὄμου του μετ' ἀφελείας τόσης καὶ τρυ-
 φερότητος ὥστε νὰ λέγη τις ὅτι ἡ κόρη αὐτὴ θὰ εἶναι ὁ μαργαρίτης
 τῶν συζύγων. Εἰς τὸν διάβολον αἱ γυναῖκες σου ἔλαι! Νὰ φαίνεται
 δῆθεν ἀπαρηγόρητος ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει του καὶ νὰ χύνη δάκρυα
 ἄφθονα ὡς ἐπὶ τῇ ἰδικῇ μου ἀναχωρήσει ἄλλοτε καὶ τώρα νὰ τῷ
 γράφῃ ἐπιστολὰς πλήρεις πάθους ὡς ἄλλοτε πρὸς ἐμέ. Καὶ — τὸ φο-
 βερώτερον — μετὰ τὴν ἀποπεράτωσι τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν σύ-
 ζυγόν της νὰ ἔρχεται (...) καὶ νὰ μοῦ ζητῇ, τώρα ἀκόμη, φιλάκια
 θεομά... Καὶ ὁ βλάξ ἐκεῖνος συγκινεῖται ὁ ἀτυχῆς ἐν Ἀθήναις
 καὶ ἐκείνη ἐδῶ (διαγράφω τρεῖς λέξεις). (Ἐδῶ διαγράφει ὁ Κ. τίς
 λέξεις: οἱ τέσσαροι τοῦ δωματίου μου τοῖχοι). Καὶ μὴ θαρρεῖς ὅτι
 ἔχω κανὲν πάθος κατ' αὐτῆς· τουναντίον εἶμαι πάρα πολὺ εὐχαρι-
 στημένος. Ἀλλὰ πικραίνομαι πολὺ διὰ τὴν ἀναίδειαν αὐτὴν καὶ
 τὴν ἀθλιότητα. Εἰς τὸν διάβολον ἔλαι αἱ γυναῖκες σου!...⁸ Ὅπως
 ἀντιλαμβάνεται κανεὶς, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀρνητικῶν δια-
 θέσεων τοῦ Καρκαβίτσα ὀφείλεται σὲ ἓνα εἶδος ἐρωτικοῦ παιχνι-
 διοῦ ποῦ ἔπαιξε ἡ συγκεκριμένη γυναῖκα μαζί του. Ὁ Καρκαβί-
 τσας περιπαίζει οὐσιαστικά τὴν ἔλλειψη πίστεως τῶν γυναικῶν καὶ
 διακωμωδεῖ τὴν ἀδυναμία τους νὰ ἀποφασίσουν — θυσιάζοντας τὸ
 συμφέρον τους — νὰ ἀποδεχθοῦν τὰ αἰσθήματά τους. Οὐσιαστικά,
 λοιπόν, ὅλο τὸ ἔργο βασίζεται πάνω στὴ σύγκρουση συναισθήματος
 καὶ συμφέροντος, γεγονός ποῦ ἐπιτρέπει στὸν Καρκαβίτσα νὰ δώσει
 δραματικότητα στὴν ἀφήγησι καὶ ταυτοχρόνως νὰ ἀναλύσει τὴ σύγ-
 κρουσι ταξικῶν στρωμάτων μέσα σὲ ἓνα συγκεκριμένο κοινωνικὸ
 σύστημα.

Τὰ γνωρίσματα αὐτὰ ἐπιβεβαιώνουν τὴν παρατήρησι τοῦ Ἐ-
 παμ. Γ. Μπαλούμη γιὰ τὴ συντηρητικότητα τῶν γυναικῶν τῆς Λυ-
 γερῆς, «οἱ ὁποῖες ἦσαν ἀποδειγμένα τὸ συντηρητικότερον στοιχεῖο

8. Βλ. Ἀνδρέα Καρκαβίτσα, Ἄπαντα, τόμ. IV, Ἐκδοτικός Οἶκος Σ. Ι.
 Ζαχαρόπουλος, Ἀθήναι 1973, σελ. 2077-2078.

επιβιώσεις και
Καρκαβίτσας,
τις γυναίκες,
ετικιότητα και
τη συγκεκρι-
έρμηνευσε τη
σοδευτική και
ική Σιδερίδου,
ψεις του με τη
λιιρόρης Παρ-
Καρκαβίτσας
ήταν φυσικό
ρισμένες από-
βλημα της γυ-

οσθέσω ότι στο
γεγονός ότι ή
κή στερεότητα
ου. Ο Κώστας
ρίοδο της συγ-
ραφέας ταλαν-
στικά να κάμει
δησή του: «Η
ι περίοδος της
στικότερα ήθο-
ρή τα ρεαλιστι-
υτικά. Ο συγ-
ρικό παρελθόν,

ραφικού στοιχείου
-Γείτονα, Αθήνα

1023.

αφήνοντας ελεύθερη την έμπνευσή του να τον κυβερνήσει, με απο-
τέλεσμα να επικρατεί άρκετη άκαταστασία στη γλώσσα, στο ύφος
και στη δομή των διηγημάτων, και μόνο στο τέλος, με τη *Λυγερή*,
στρέφεται φανερά προς τον ρεαλισμό κι' επιχειρεί να δώσει μι-
στερεότερη σύνθεση»¹¹. Η *Λυγερή*, λοιπόν, γράφεται σε μι-
α μετα-
βατική περίοδο τής διαμόρφωσης του Καρκαβίτσα, όταν ο συγγρα-
φέας αποδεχόταν το μήνυμα του δημοτικισμού, όπως το είχε εϋ-
αγγελισθεί λίγο πριν (1888) στο *Ταξίδι* του ο Γιάννης Ψυχάρης
(1854-1929). Ταυτόχρονα, ή μετάβαση από τη μι-
α γλωσσική μορ-
φή στην άλλη συμπορεύεται με μι-
αν ευρύτερη αναπροσαρμογή έκ-
φραστικών και αισθητικών προσανατολισμών. Ο έξειδανικεντικός
και σχεδόν άφελής ρομαντισμός των πρώτων διηγημάτων άντικα-
θίσταται τώρα σταδιακά από τον ρεαλισμό και τα πρώτα δείγματα
του νατουραλισμού, αισθητικές δηλαδή παραμέτρους που θα κυριαρ-
χήσουν κατά τη δεύτερη περίοδο τής εξέλιξης του Καρκαβίτσα και
θα κορυφωθούν με τη συγγραφή του *Ζητιάνου*.

Ένα άλλο σημαντικό κίνημα, ή ήθογραφία, θα επιδράσει θετι-
κά και καθοριστικά στον νέο προσανατολισμό τής τέχνης του Καρ-
καβίτσα. Οι μελέτες του «πατέρα» τής έλληνικής λαογραφίας Νι-
κολάου Γ. Πολίτη (1852-1921), αλλά και επιτόπιες έρευνες του
ΐδιου του Καρκαβίτσα, έδωσαν τη δυνατότητα στον δεύτερο να έμ-
πλουτίσει τη συγγραφική του πράξη με αναφορές και υποδηλώσεις
που παρέπεμπαν στις λαϊκές δοξασίες του 19ου αιώνα και καθιστού-
σαν τη γραφή του σύμβολο μι-
ας ευρύτερης αναγεννητικής και ανα-
νεωτικής κίνησης. Ο Έπαμ. Γ. Μπαλούμης παρατηρεί σχετικά:
«Η στροφή στη σπουδή τής λαογραφίας βοήθησε να αναδυθεί ένας

11. Βλ. Κώστα Στεργιόπουλου, «Διαίρεση και χαρακτηριστικά τής πε-
ζογραφίας του Καρκαβίτσα», *Αντίχαρη. Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη
Καρατζά*, Έλληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, Αθήνα 1984, σελ.
439 (= Κώστα Στεργιόπουλου, *Περιδιαβάζοντας*, τόμ. Β' *Στο χώρο τής πα-
λιās πεζογραφίας μας*, Έκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα 1986, σελ. 125 = *Νέα
Έστία*, όπου και στη σημ. 1, σελ. 1262).

ι από την περι-
ς μεταβαλλόταν
και σε οργανο
ς κατόπιν, που
κυτόυ μέσα από
ινο στους πρώ-
αρχαβίτσα. 'Α-
έας αὐτῆς λογο-
άστους συγγρα-
ριθεῖ στή λαο-
νέο κόσμο, λοι-
; τις ἐξειδανικεύ-
και ἀποφεύγον-
ιταν ἀπὸ ἄλλους
τῆς παράδοσης
οὔ προβληματι-
σάπτει τὴν αὐ-
ξησης σὲ μιὰ προ-
κοιοι κανόνες και
αταρρέουν κάτω
συμβίωσης. 'Η
ίσει σὲ νὰ ἀπει-
ῆς ὑπαρξῆς και
, δηλαδή με βάση
ιθητική της ἐκ-
ς ἀποτελοῦν τις
λάβουν τὴν πλη-
προσωπεύει τὴν
ὶς παρηκμασμέ-
ἀνακάλυψη τῆς

νέας πραγματικότητας, ὅπως αὐτὴ διαμορφώθηκε στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴ στροφή τῶν λογίων τῆς πρὸς τις ζωογόνες πηγές τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

'Η χαρακτηριστικὴ θέση τῆς *Λυγερῆς* σὲ μιὰ ἐνδιάμεση και μεταβατικὴ φάση τῆς ἐξέλιξης τοῦ Καρχαβίτσα πιστοποιεῖται και ἀπὸ τὸν μέτριο βαθμὸ στὸν ὁποῖο τὸ ἔργο πραγματοποιεῖ τὴν κοινωνικὴ καταγγελία. Παρατηρεῖ σχετικὰ ὁ Mario Vitti: «(...) ὁ Καρχαβίτσας σφράγισε τὴν κατάπτωση ἑνὸς ἀτόμου. 'Η κοινωνία, οἱ μικρόψυχοι ἄνθρωποι ἐμφανίζονται σὰν αὐτουργοὶ τοῦ ἐγκλήματος. "Ὅμοιες ιδέες, πού ὁ Καρχαβίτσας κάνει νὰ βγαίνουν αὐθόρμητα ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴ πραγματικότητα, θὰ φτάσουν σὲ παροξυσμὸ, ὅπως ξέρομε, στὸν *Ζητιάνο*. 'Εκεῖ ἡ καταγγελία τοῦ ἀτόμου, ὁ ἐκφυλισμὸς τοῦ ἀνθρώπου μέσα στις πιὸ ἀμείλικτες συνθήκες ζωῆς γίνεται πιὸ κατηγορηματικὸς. (...). 'Η *Λυγερή*, μετὰ τις ἀδυναμίες πού τὴ μειώνουν στιγμὲς στιγμῆς, μένει ὡστόσο τὸ ἔργο ὅπου, πρὶν περάσουμε σὲ πιὸ ἀνοιχτὲς και βαριές καταγγελίες [ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται σὲ πεζογραφήματα τῶν Παπαδιαμάντη, Κ. Χατζόπουλου και Θεοτόκη], οἱ δημιουργικὲς δυνάμεις βρίσκονται σὲ ἰσορροπία ἀνάμεσα σὲ ἠθογραφικὸ ὕλικὸ και στὴν κοινωνικὴ και ἠθικὴ συνείδηση τοῦ συγγραφέα. Αὐτὴ ἡ στιγμὴ ἰσορροπίας θέτει δικαιωματικὰ τὴ *Λυγερή* στὴν κατηγορία τῶν ἀπερίφραστα ὄριμων ρεαλιστικῶν ἔργων. "Ὅταν ἡ ζυγαριὰ ἀρχίσει νὰ γέρνει περισσότερο πρὸς τὸν κοινωνικὸ προβληματισμὸ, θὰ βρεθοῦμε πέρα ἀπὸ τὸν ρεαλισμὸ, στις ὑπερβολές τοῦ νατουραλισμοῦ»¹³.

'Η *Λυγερή* ἀποτελεῖται ἀπὸ ἔξι —ἄνισα ἀπὸ ἀποψη ἑκτασης— κεφάλαια, πού ἐπιγράφονται κατὰ σειρά: «Α'. 'Η κυρὰ Παγώνα», «Β'. 'Ο Διβριώτης», «Γ'. Οἱ πανηγυρισταί», «Δ'. Τὸ Καλὸ Πηγάδι», «Ε'. Οἱ καρρολόγοι», «Ζ'. 'Αφομοίωσις». Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ἐξαρχῆς ὅτι τὸ κεντρικὸ κεφάλαιο τοῦ βιβλίου εἶναι τὸ τελευταῖο,

13. Βλ. Mario Vitti, *'Ιδεολογικὴ λειτουργία τῆς ἐλληνικῆς ἠθογραφίας*, [Δεύτερη ἔκδοση με προσθήκες], Κέδρος, [Ἀθήνα] 1980, σελ. 90-91.

στο όποιο πλέκε-
 ή συνολική δομή
 σπονδύλωση της
 ωνικής πραγματι-
 σωπικότητας των
 αφανώς αδόκιμος
 ρετική ικανότητα
 ούσεων που χρω-
 ήγη είναι ή προσ-
 λα και τύπους. Τά
 άφθονία λαογρα-
 ρες, προλήψεις, μα-
 α), που όλα μαζί
 ίνο, ενώ παράλλη-
 ιά χρησιμοποιήσει
 ιάλυσης της πραγ-
 ού έργου άφθονού
 χομένου (πανηγύ-
 συζυγική πίστη,
 με τις όποίες κο-
 σέ πολλά σημεία,
 περιγράφονται. Τό
 κλείδα που έπιβε-
 σα. 'Η αάφομοίω-
 —στή συγκεκρι-
 : γράψει ό ίδιος¹⁴—
 δρούν και να αντι-
 λίγο έχθρικό περι-

‘Ο ‘Απόστολος Σαχίνης συνοψίζει ως εξής την υπόθεση της *Λυγερός*: ‘Απλό είναι τó θέμα τού μυθιστορήματος. ‘Η ‘Ανθή, ή λυγερή τού χωριού, αγαπά τόν Γιώργη Βρανά, ένα λεβεντόπαιδο, που είναι καρλόγος· όμως τó τρυφερό και ρομαντικό αυτό ειδύλλιο δέν ευδοκιμεί. ‘Ο πατέρας της είναι άποφασισμένος να την παντρέψει με τόν Νικολό Πικόπουλο, τόν μεσόκοπο και άσχημοκαμωμένο βοηθό του στο μπακάλικο, που ώστόσο διακρινόταν για τó έμπορικό του δαιμόνιο. ‘Ο Βρανάς σε μιá περιπαθή συνάντησή του με τήν ‘Ανθή, μπροστά στο άδιέξοδο, προτείνει ως λύση τήν άπαγωγή. ‘Η ‘Ανθή άρνεϊται και ό Βρανάς φεύγει θυμωμένος. Έτσι ή λυγερή, με τήν έγκατάλειψη από τόν αγαπημένο της και τήν πίεση των γονιών της, αναγκάζεται να παντρευτεί βιαστικά και χωρίς καμιά έπισημότητα τόν άντρα που άποστρεφόταν. ‘Ο πρώτος χρόνος τού γάμου περνά γι’ αυτήν πικρός, με τή γλυκιά θύμηση τού Γιώργη· όμως εκείνος δέν άργεί να παντρευτεί μιάν άλλη νέα τού χωριού. Αυτό ήταν ή άρχή τής προσγείωσης τής ‘Ανθής. Και άργότερα, με τó σοβαρό τραυματισμό τού Νικολού από άτύχημα και με τή γέννηση τού παιδιού τους, έρχεται ή πλήρης άφομοίωση¹⁵. ‘Οπως άντιλαμβάνεται κανείς, ή πλοκή τής *Λυγερός* δέν είναι περιπέτεια· οί συγκρούσεις, εξάλλου, τίς πιό πολλές φορές ύποσημαίνονται και δέν δηλώνονται άμεσα. ‘Επίσης είναι προφανής ή μέριμνα τού Καρκαβίτσα να μήν γίνεται άντιληπτή από τó ίδιο τó κείμενο ή σχέση τού τελευταίου (τού κειμένου) με βιογραφικά δεδομένα τού συγγραφέα. ‘Ακόμη και στο τελευταίο κεφάλαιο, όπου ολοκληρώνεται ή πλοκή και διαλύεται ή ένταση, τó έργο διατηρεί πάντα έναν συγγρατημένο τόνο στην έκφραση των συναισθημάτων, έναν τόνο που δέν έγκαταλείπει ποτέ τó κείμενο ως και τήν τελευταία του πρόταση.

15. Βλ. ‘Απόστολου Σαχίνη, *Τό νεοελληνικό μυθιστόρημα. Ιστορία και κριτική*. Έκτη έκδοση διορθωμένη. Βιβλιοπωλείον τής «Έστίας» Ι. Δ. Κολάρου και Σίας Α.Ε., ‘Αθήνα [1991], σελ. 154-155.

υτέρα επιδιορθωμένη,
 λείον τής «Έστίας»,

ιέ τήν ἀκροτε-
 ι πλέον, ὄχι, ἢ
 λεική σύζυγος,
 ερίδου παρατη-
 πό τῆ Λογοτε-
 ίτσας προχωρεῖ
 αὐτήν, πού δέν
 νεανική ρομαν-
 ας του μέ τόν
 γση τοῦ παιδιοῦ
 ἀπό τῆ διά-
 ν χαρακτερίζει
 τοῦ λογοτέχνη,
 ιση»¹⁷. Ὁ Καρ-
 ἀφήγησής του,
 δική του στάση
 δετερότητα ἀπέ-
 ωνική καταγγε-
 ἔ «ἐλαφρά εἰρω-
 η ὅτι ἡ ψυχική
 φοῦ ἦταν ἀδύνα-
 κή κοινωνία τοῦ
 παρεμβάλλεται
 δικά ὅτι μικρόν
 ν ζωὴν τῆς χω-
 νυμπεριφορὰ τῆς
 πρὸς ἐκείνη τῆς
 παρθενική ζωὴ

της, ἢ διαρρέουσα ἐν ἀφροντισίᾳ καὶ ἀγνόητι, δύναται νὰ ἐκληφθῆ
 ὡς ἀληθινὴ ζωή. ἜΑμα ὁμως ὑπανδρευθῆ, δέν εἶναι πλέον ἢ πέρδικα
 ἢ πλουμιστή, ἢ ἀπὸ τῆς ἀγῆς μέχρι τῆς ἐσπέρας ἐπιμελουμένη
 πρὸ τοῦ ἡλίου τὸ πτίλωμά της· ἀλλὰ κουροῦνα κλαίουσα τὸν περα-
 σμένον βίον της. ἜΑλλοίμονον λοιπόν, ἂν ἀναγκασθῆ νὰ κλαύσῃ καὶ
 τὴν παρθενίαν της. ἜΑν ὑπὸ τὴν θέλησιν τραχέων γονέων ἀναγκα-
 σθῆ νὰ συνδέσῃ τὸν βίον της μεθ' ἐνὸς βερεμιάρη. ἜΗ γυνὴ ἔχασε
 πλέον ὄλον αὐτῆς τὸ μεγαλεῖον. Βλέπουσα τὰς νεανικὰς της ἐλπί-
 δας διαφνδομένας, τὸ μέλλον της μαρωνθέν, τὴν καλλονὴν της, διὰ
 τὴν ὁποίαν ὑπερηφανεῦετο, δοσμένην εἰς ἀδιάφορον ἐξουσιαστήν,
 ὄλον της τὸν βίον διερχόμενον ἄνευ στοργῆς, ἄνευ χαρᾶς καὶ ἀπο-
 λαύσεως μικρὸν κατὰ μικρὸν χάνει πᾶσαν ἰδέαν ἀνθρωπισμοῦ, ἀπο-
 σκληρύνεται καὶ καταλήγει εἰς χονδροειδῆ ἀναισθησίαν¹⁹.

Γιὰ τὸν Καρκαβίτσα, ἐπομένως, ὁ γάμος τῆς νέας, γάμος πού
 συνέβη κάτω ἀπὸ τίς δεδομένες συνθήκες τῆς κοινωνικῆς πραγμα-
 τικότητος, ἐπιφέρει τὴ σταδιακὴ μεταμόρφωσή της στὰ πλαίσια
 μιᾶς καινούργιας καταστάσεως ζωῆς πού βασιίζεται, ὅπως δηλώνει ὁ
 ἴδιος, στὴν ἰδέα τοῦ καθήκοντος²⁰. ἜΑπὸ τῆ νέα αὐτὴ κατάσταση
 καὶ πέρα ἀναδύεται μιὰ ἐκ βαθέων ἀναθεώρηση τῆς προγενέστερης
 ζωῆς, μιὰ ἀναθεώρηση πού καταρρίπτει ὅλα τὰ πιστεύω καὶ τίς
 πράξεις της, προετοιμάζοντας ἔτσι τὴ μετάβαση πρὸς τὴ ζωὴ τοῦ
 καθήκοντος, ὅπως αὐτὴ διατυπώνεται στίς τελευταῖες σελίδες τῆς
 Ἀνγερῆς: ἜΑλλ' ἢ ἜΑνθὴ ἀπεσύρθη ἀμέσως κ' ἔκλεισε τὸ παράθυ-
 ρον. Δέν τῆς ἤρεσεν ἐκείνη ἡ ζωὴ! Παραλυμένη ὄλο τραγοῦδια καὶ
 ταμπουράδες καὶ κρασί!.. Τί γοῦστο βρίσκουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι
 σὲ τέτοια ζωὴ!.. Δέν πηγαίνουν νὰ δουλέψουν, νὰ βγάλουν καμμιά
 πεντάρα νὰ οἰκονομήσουν τὸ σπίτι τους, παρὰ τρέχουν ἀπὸ κρασο-
 πουλειὸ σὲ κρασοπουλειὸ!..²¹ ἜΗ ἜΑνθὴ, ἀντιδρώντας τώρα ἀρνη-

19. Βλ. ἜΑ. Καρκαβίτσα, ἜΗ Ἀνγερῆ, ὅ.π., σελ. 150-151.

20. Βλ. ἜΑ. Καρκαβίτσα, ἜΗ Ἀνγερῆ, ὅ.π., σελ. 151.

21. Βλ. ἜΑ. Καρκαβίτσα, ἜΗ Ἀνγερῆ, ὅ.π., σελ. 178.

μὲ τὸ παρελθόν, τῆς ὡς «λυγερῆς», κζε ὡς τότε ἐχθρι- ὡση συμβιβάζεται ἐ τῇ ζωῇ· εἶναι ὁ νω στὸν φθίνοντα ὁ ἐπιβάλλει ἡ νέα νητῆς τῆς ἀρχαϊό- βολία σὲ συνέπεια ουσίαση αὐτῆς τῆς ρα πιδὸ πάνω, προ- ιαγνώστη»²².

ἰφῆνει κάπως ἀμή- τῶν χαρακτήρων οὐ ἔμελλε νὰ ἀκο- ιαμε, ὑπερέβη τοὺς κλ ἀπεικόνισε τὴν νες κατὰ τὸ τέλος τὸ καταστρεπτικό. λιάζοντας τὸ τέλος ιελαγχολία τις μᾶς ταιον τῶν γλυκυτά- ἰάσης ἀρμονίας, διὰ ταυτῶ καὶ αἰσθανό- ὤμεθα ἀπὸ κάποιον ις αἰσθήματος ἀνα- ἰκρόασις νέου συγ- οὺς κανόνας τῆς κα- ἰ, σελ. 156.

θάρσεως τῶν παθημάτων»²³. Ὁ Παλαμᾶς, λοιπόν, ἐντοπίζει αὐτὸν τὸν κρυφὸ δραματικὸ χαρακτήρα τῆς *Λυγερῆς* καὶ διακρίνει ἓνα εἶδος ἠθικῆς κάθαρσης στὴν τελικὴ λύση τῆς. Τὸ γεγονὸς αὐτό, πάν- τως, ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ρεαλιστικὴ γραφὴ τοῦ Καρκαβίτσας δὲν ἔχει ἀκόμη ξεφύγει ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὶς ρομαντικὲς διαθέσεις, πράγ- μα πὸ θὰ συμβεῖ ἀναμφίβολα στὸ ἐπόμενο ἔργο του, τὸν *Ζητιάνο*. Πράγματι, ἡ λύση τῆς *Λυγερῆς* μὲ τὴν ἀφομοίωση τῆς Ἀνθῆς δια- τηρεῖ μέσα τῆς κάποια ἐντονα στοιχεῖα ρομαντικῆς διεκτραγώδη- σης τῆς τύχης τῆς, ἡ ὁποία ἐπιπλέον νοεῖται καὶ ὡς μοῖρα ὅλων «τῶν *λυγερῶν τῶν χωρίων*»²⁴. Ὁ Καρκαβίτσας ἐπιχειρεῖ ἐδῶ νὰ συνθέσει μιὰ συμβολικὴ ἀπεικόνιση τῶν τάσεων τῆς ἐλληνικῆς κοι- νωνίας καὶ ταυτόχρονα νὰ προσφέρει στὴ νέα καὶ ὑπὸ δημιουργία τότε πεζογραφικὴ παράδοση ἐθνικοὺς τύπους καὶ ἥρωες.

Ὁ Παλαμᾶς, ἄλλωστε, στὴ μελέτη του γιὰ τὴν *Λυγερή*, παρα- μερίζοντας τόσο τὸ πρόβλημα τῆς πλοκῆς στὸ ἔργο ὅσο καὶ ἐκεῖνο τῆς διαγραφῆς τῶν χαρακτήρων, δήλωνε: «Ἡ *Λυγερή* εἶναι ἔργον ὠραῖον, εἶναι ἔργον ἐθνικόν, διότι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς ἐχρησιμο- ποίησε τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην γνῶσιν —δὲν ἐξετάζω ποῖαν— τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῆς πατρίδος του, τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διά- γνωσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν χαρακτήρων τῆς πατρίδος του, τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἀντίληψιν τῶν τόπων καὶ τῶν χρόνων τῆς πατρίδος του πρὸς πλάσιν ἰδιαιτέρου κόσμου πραγματικοῦ μαζὶ καὶ ἰδεώδους, κάτι ὡς τὸ κάλλος τοῦ δένδρου, τοῦ ὁποίου αἱ ρί- ζαι εἶναι βαθειὰ προσκολλημέναι εἰς τὴν μητέρα γῆν, ἡ δὲ κορυφὴ ἀνατείνεται πρὸς τὸν γαλανὸν αἰθέρα, ὡς νὰ ἔχη αὐτόν, πατρίδα τῆς· κόσμου ἀπαρτιζομένου ἐν ταυτῶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῶν πραγμάτων καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ἐκφράζοντος ἐκεῖνα. Καὶ ἡ *Λυγερή* εἶναι ἔργον ἐθνικόν, ἀπλούστατα, διότι εἶναι ἔργον ὠραῖον»²⁵.

23. Βλ. Κωστῆ Παλαμᾶ, «*Ἀπαντα*, τόμ. 2, Μπίρης, [Ἀθήνα 1963], σελ. 175.

24. Βλ. Ἀ. Καρκαβίτσας, «*Ἡ Λυγερή*, ὁ.π., σελ. 88.

25. Βλ. Κωστῆ Παλαμᾶ, «*Ἀπαντα*, τόμ. 2, σελ. 176.

αμᾶς ἐπισημαίνει κρκαβίτσα ἦταν ἡ ὧν καὶ ἰδανικῶν, υργήσουν ὡς ἀνα- ης πραγματικότη- ου ἐπάνω στὴ Λυ- υστόχαστη ἀνάλυ- ο καὶ ἡ ὁποία τε- ε ἀπὸ τὴν ἐναρμό- ις: «Ἄλλ' ὅ,τι κυ- ε Λυγερῆς εἶναι ἡ νάντησις δύο πρω- τοίων ἐναλλάξ ἐξα- σότερον ἢ ὀλιγώ- ἴαν τῶν κοινωνιῶν λογιῶν. Εἶναι ἀφ' ρου ἡ δύναμις τοῦ ὦ κόσμου ὑπὸ τὴν ἄλλους, ἀφ' ἐτέρου κοῦ, τοῦ μυστικοῦ κταυγάζει ὡς ἀνέ- ἀντίληψιν στηρίζει

ἀσυμφιλίωτη σύγ- πού λανθάνουν στὴ συνάντησή» τους, ὦ ἔργου ὡς τεκμή- τάβαση ἀπὸ τὸ αἰ- τὴν κριτική του μὲ λαγῆ, κατὰ τὰ πα-

τροπαράδοτα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, ἡ μάγισσα μητρότης ἐσυμβί- βασε τὴν τρικυμιώδη νύμφην τοῦ αἰσθήματος πρὸς τὸν ἀμείλικτον δράκοντα τοῦ καθήκοντος»²⁷. Ἔτσι, ὁ Παλαμᾶς θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀφο- μοίωση τῆς Ἀνθῆς δὲν ἐκφράζει τὴν πτώση ἢ τὴ διαφθορά της ἀπὸ τὸ πλούσιο περιβάλλον τοῦ συζύγου της· ἀπεναντίας, ἀπὸ ἠθι- κὴ καὶ ταυτόχρονα καλλιτεχνικὴ ἀποψη, ἐκφράζει τὴ συνδιαλλαγῆ καὶ τὸν συμβιβασμὸ τοῦ αἰσθήματος πρὸς τὸ καθῆκον, γεγονός που ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα μιὰ σχετικὴ ἐξιδανίκευση τῆς ἡρώιδας, χωρὶς ρομαντικὲς ὑπερβολές, ὡς τοῦ ἰδεώδους τύπου γυναίκας ποὺ μετα- βαίνει ἀπὸ τὴ νεότητα στὴν ἐνηλικίωση. Ὁ Παλαμᾶς ἐρμηνεύει τὴ Λυγερῆ ὡς σύμβολο καὶ ὡς καλλιτεχνικὸ ἔργο, θεωρώντας τὴν ὡς μιὰ προσπάθεια ἀνακάλυψης τῶν λαϊκῶν πηγῶν ἐμπνευσης καὶ τῶν παραδοσιακῶν ἀξιῶν συμβίωσης, προσπάθεια ποὺ εὐαγγελιζόταν καὶ ὁ δημοτικισμὸς στὰ πλαίσια τῆς ἀναγεννητικῆς προοπτικῆς του. Γι' αὐτό, ἄλλωστε, καὶ θὰ ἐπικρίνει μὲ λεπτότητα τὸν συγγραφέα γιὰ τὴν καθαρῆουσα γλώσσα τῆς Λυγερῆς καὶ τῶν διηγημάτων τῆς πρώτης περιόδου, ἐπισημαίνοντας: «Ὁ κ. Κρκαβίτσας ἔγρα- ψε τὰ διηγήματά του εἰς τὴν συνήθη ἀκτένιστον καὶ οὕτως εἶπεῖν ἐκ παραδόσεως καθαρῆουσαν τῶν πλείστων δημοσιογράφων καὶ λογίων μας· δὲν ἔχει αὕτη τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν χάριν καὶ τὴν ὁμα- λότητα τῆς ἀττικίζούσης γλώσσης μερικῶν φημισμένων διὰ τοῦτο πεζογράφων μας, οὔτε τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐστροφίαν τῶν φιλο- τεχνούντων κρᾶμά τι ἐκ τύπων καὶ συντάξεων ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, οὔτε εὐρυθμίας εὐμοιρεῖ, οὐδὲ τάξιν τινὰ ἀκολουθεῖ, καί, ὑπὸ μίαν ἔποψιν, στερεῖται ὕφους»²⁸.

Ὁ Παλαμᾶς, ὅπως ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ λογοτεχνικοῦ δημο- τικισμοῦ, πιστεύει πὼς ἡ ἀπεικόνιση τῶν ἐθίμων καὶ τῆς ζωῆς τῶν χωρικῶν ἔπρεπε νὰ συμβαδίζει μὲ τὴ χρησιμοποίησι τῆς δημοτικῆς γλώσσας καὶ τὴν ἀναβάπτισι τοῦ δημιουργοῦ στὰ νάματα τῆς λαϊ-

27. Βλ. Κωστῆ Παλαμᾶ, *Ἄπαντα*, ὁ.π., σελ. 178.

28. Βλ. Κωστῆ Παλαμᾶ, *Ἄπαντα*, ὁ.π., σελ. 171.

ρχεῖ ὁ Καρκαβί-
 φρήτο γλωσσικό
 αβίτσα αὐτῆς τῆς
 γγραφὴ μιᾶς ρεα-
 σμὸς τοῦ Καρκα-
 κλόου τοῦ ἴδιου
 φοῦ τὸ γλωσσικό
 λεί μὲ πληρότητα
 390. Ὁ Καρκαβί-
 λὸ πολὺ σύντομα,
 , καὶ θὰ προσδώ-
 , ἕνα χαρακτήρα
 κώντας κατὰ τρό-
 ῆ δημοτικὴ γλώσ-
 Παλαμᾶ νὰ προ-
 Καρκαβίτσα καὶ
 ράξενος τῶν ἀξιῶν
 τικὰ μεταξὺ Πα-
 κρητικὰ ξέσκεπος
 καὶ θὰ ψήφισα γιὰ
 στὸν δημοτικισμό
 ἐποδοχὴ ἀλλὰ, πο-
 χικό πολιτισμὸ καὶ
 ποὺ θὰ διαπιστώ-
 ὄρης ὅσο καὶ στὸν

καὶ τοῦ ρεαλισμοῦ
 ἄθεση τοῦ Καρκα-
 γράφους τῆς *Λυγε-*
 .
 :ίρης, [Ἀθήνα 1967],

ρῆς. Ἐπιπλέον, δὲν ἔχει προσεχθεῖ καὶ ἐρμηνευτεῖ ὅσο θὰ ἔπρεπε τὸ
 ὅτι τόσο ἡ *Λυγερῆ* ὅσο καὶ ὁ *Ζητιάνος* περατώνονται μὲ τὴν ἐπί-
 κληση τῆς Φύσης, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Καρκαβίτσας θὰ γράφει στὸν
Ζητιάνο: Ὁ ἄνθρωπος πολλές φορές δὲν βρίσκει τῆς ἐπαρξείας
 τους [δηλαδὴ τῶν κακούργων ἐρπετῶν καὶ παρασίτων] τὸν σκοπό.
 Καὶ ὅμως τὰ κρατεῖ στοὺς κόρφους τῆς ἢ Φύσις, θεότης ἀδιάφορη,
 ἀνεπηρέαστη, ἴση δείχνοντας ἀγάπη καὶ στοῦ *Κάη* τοὺς καρπούς
 καὶ στὰ πρωτοτόκια τοῦ Ἄβελ³¹. Ἡ Τζίνα Πολίτη, στὴν ἐκτενὴ
 καὶ ἀναλυτικὴ μελέτη τῆς γιὰ τὴ *Λυγερῆ*, ἐπισημαίνει σχετικὰ μὲ
 τὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ ἔργου ὅτι: «Μὲ τὴν ἀπομάκρυνση καὶ
 τὴν ἀποξένωση τοῦ κόσμου αὐτοῦ, μεταμορφώνεται καὶ ἡ ἔννοια
 τῆς φύσης. Εἶδαμε παραπάνω πῶς ἡ φύση χάνει τὴν αἰσθητικὴ τῆς
 λειτουργία καὶ παρουσιάζεται στὸ λόγο τοῦ ἀφηγητῆ μέσα ἀπὸ τὸ
 κείμενο τῆς ἐπιστήμης. Ἡ φύση ἀποκτᾶ τώρα νόμους, βιολογικὰ
 θεμελιωμένους, ποὺ καθορίζουν τὴν ἐξέλιξη τῶν 'εἰδῶν'. Ἄν σὲ
 μιὰ στιγμὴ φάνηκε ὅτι ἡ πλοκὴ ἀκολουθοῦσε μιὰν αὐτόνομη πορεία
 σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους ποὺ ἐπέβαλε ἡ μυθιστορία, αὐτὸ ἦταν λά-
 θος. Ἡ πλοκὴ καθορίστηκε ἀπὸ τοὺς νόμους μιᾶς ἄλλης, *πραγμα-*
τικῆς καὶ ἐξωτερικῆς δύναμης. Ὅ,τι φάνταξε σὰν τέχνασμα, δὲν
 ἦταν παρὰ φυσικό. Ἔτσι, ἡ ἀφομοίωση τοῦ ζεύγους δὲν ἦταν ἐπι-
 νόημα τῆς πλοκῆς, ἢ μέσο γιὰ τὴν ἰδεολογικὴ μεταμέλεια τοῦ ἀφη-
 γητῆ. Ἦδη, ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς *Λυγερῆς* ἦτο... *σημεῖον* ὅτι ἡ Φύσις,
 ἡ παντοδύναμος, *εἰργάζετο* νὰ κατορθώσῃ αὐτὴν εἰς τὸ μέλλον. Τὸ
 ἴδιο τὸ κείμενο λοιπὸν 'ἐγκυμονεῖ' γιὰ νὰ γεννήσῃ τὴ *νέα γραφή*, τὸ
 ρεαλισμὸ, ποὺ δὲν γράφει ἀλλὰ γράφεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν *πραγμα-*
τικότητα»³².

31. Βλ. Π. Δ. Μαστροδημήτρη, «Ὁ *Ζητιάνος*» τοῦ *Καρκαβίτσας*. Εἰσα-
 γωγὴ-Κείμενο-Γλωσσάριο. Τρίτη ἐκδοση βελτιωμένη. Ἐκδόσεις Καρδαμί-
 τσα, Ἀθήνα 1985, σελ. 224.

32. Βλ. Τζίνας Πολίτη, «Ἡ μυθιστορηματικὴ κατεργασία τῆς ἰδεολο-
 γίας: Ἀνάλυση τῆς *Λυγερῆς* τοῦ Ἀνδρέα Καρκαβίτσας», *Ἐπιστημονικὴ Ἐ-*
πετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμ.

ίωση τῆς πλοκῆς τῆς δικασίας ἀνακάλυψης τῆς και τελικὰ ἡ ς παντοδύναμης φύ- 'Ἐτσι, στὸ τελευταῖο ς τόσο τῆς ἴδιας τῆς φώσης τῆς ἑλληνικῆς ι: «Γιὰ τίς μεταμορ- κείμενο, κανεῖς δὲν οἴησαν οἱ ἀμετάβλη- ασίζουσι ποιά εἶδη θὰ ιὰ θὰ ἐπιβιώσουν γιὰ και πλέον, ὄχι, ἢ ὄνει- ι ἢ θετικῆ σύζυγος, η αὐτῆ με τὴν ὁποία ντα τὸ τέλος τῆς ὀρ- τοῦ ὄνειροπολήματος η τῆς νέας κοινωνίας, αλιστικῆς γραφῆς»³³. τοποιοεῖται ἡ μετάβα- ρόπο περιγραφῆς τῆς, 880 ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ςι, ἡ λογοτεχνία τώ- ςρακτικῆ σημασία και ςε τὴν προσωπικῆ του και ταυτοχρόνως τὴν ς ὅπου κυριαρχοῦσαν ςία μορφή συμβίωσης

θεμα ἀπόσπασμα τῆς *Λυ- λ. παραπάνω, σημ. 14*). ἰσπασμα τῆς *Λυγεροῦς* ἀπὸ ο, σημ. 14).

ὅλα τὰ παλαιὰ ἦθη καὶ οἱ κυρίαρχες ἀξίες ὑπονομεύονται καὶ τελικὰ καταστρέφονται ἀπὸ τίς νέες, δυναμικὲς καὶ ἀνίκητες ἀναγκαιό- τητες τοῦ οἰκονομικοῦ κέρδους. Παράλληλα, ἡ λογοτεχνία μετα- μορφώνεται σὲ μιὰ «φωτογραφικῆς» ὑφῆς ἀπεικόνιση αὐτῆς τῆς καταστροφῆς, γεγονὸς ποὺ καλλιτεχνικὰ μορφοποιεῖται στὸ κίνημα τοῦ νατουραλισμοῦ καὶ τοῦ ρεαλισμοῦ. Συνεπῶς, ἡ *Λυγεροῦ* ἀντι- προσωπεύει καὶ οὐσιαστικὰ μορφοποιεῖ στὸ ἐπίπεδο τῆς λογοτε- χνίας τὴν ἐμφάνιση τῶν καινούργιων κοινωνικῶν δυνάμεων ποὺ καθόριζαν αὐτὴν τὴν ἐξέλιξη καὶ ταυτόχρονα παρακολουθεῖ τὴν ἐνσω- μάτωση σὲ αὐτὲς ὀρισμένων τάσεων τοῦ παρελθόντος ποὺ προσαρ- μόζονταν στὶς ἀπαιτήσεις τους. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, λοιπόν, δι- καιώνεται ἡ γνώμη τοῦ Κωστή Παλαμᾶ, ὅτι στὴ *Λυγεροῦ* συμφιλιώ- νονται ἡ παράδοση καὶ ὁ νεωτερισμὸς καὶ δημιουργεῖται ἔτσι μιὰ νέα σύνθεση με διαφορετικὸ κοινωνικὸ καὶ αἰσθητικὸ περιεχόμενο. Στὴ *Λυγεροῦ*, θὰ ἔλεγε κανεῖς ὅτι ὁ Καρκαβίτσας παρατηρεῖ με ἐπι- στημονικῆ ἀμεροληψία τὴν πτώση τῶν παλαιῶν ἀξιῶν, τονίζοντας τὸν ἀναπόφευκτο χαρακτήρα τῶν ἀλλαγῶν ποὺ τὴν ἐπέβαλαν. Ὁσ- τόσο, δύο χρόνια μετὰ τὴ δημοσίευση τοῦ *Ταξιδιοῦ* τοῦ Ψυχάρη, ὁ Ἡλεῖος πεζογράφος θὰ συνεχίσει νὰ παραμένει πιστὸς στὴ χρῆση τῆς καθαρεύουσας, μολονότι ἡ ἀνάπτυξη τῆς λαογραφίας ἔχει ἤδη βαθύτατα ἐπηρεάσει τὴ συγγραφικὴ δραστηριότητά του. Ἐτσι, ἡ *Λυγεροῦ* κατέχει μέσα στὸ ἔργο του τὴ θέση ἑνὸς προάγγελου μιᾶς ἀναγέννησης, ἡ ὁποία, με πληρότητα τόσο στὴν ἰδεολογία ὅσο καὶ στὴ γλωσσικὴ μορφή, θὰ ἐπιβληθεῖ σταδιακὰ ὡς ἡ μοναδικὴ «ἐθني- κή» τέχνη³⁴ κατὰ τὴ δεκαετία τοῦ 1890. Ἡ *Λυγεροῦ* ὑπῆρξε ὁ πρῶ- τος δειλὸς καρπὸς τῆς ἀνανεωτικῆς προσπάθειας τοῦ Καρκαβίτσα, ποὺ ἔλαβε ἀργότερα τὴν ὀριμότερη διατύπωσή της στὸν *Ζητιάνο*, σὲ ἓνα ἔργο δηλαδὴ ποὺ ἐγκαινιάζει τὴν πεζογραφία τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Π. Δ. ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ

34. Γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ τῆς *Λυγεροῦς* ὡς ἔργου «ἐθνικοῦ» βλ. ὅσα γρά- φει παραπάνω ὁ Παλαμᾶς (στὸ παράθεμα τῆς σημ. 25).

1978¹. — 'Αντρέας Καρκαβίτσας, *Ἡ Λυγερή*, 'Εκδόσεις Νεφέλη, 'Αθήνα 1991 (ἀναπαράγει τὴν ἔκδοση τοῦ 1896).

ΛΥΓΕΡΗΣ

ν τοποθετεῖται στὸ διά-
Μαρτίου τοῦ 1890. Πιὸ
ρεσία του στὴν Κέρκυρα,
9— φιλοξενεῖται στὸ 'Α-
τοῦ 1889 καὶ ὄταν πη-
11 Αὐγούστου τοῦ ἴδιου
καὶ ὡς τὴν ἀποστολὴ τοῦ
λιος τοῦ 1890) βρίσκεται
ν.

έλευση τῆς *Λυγερῆς* ἔγινε
, ἀρ. 14, 8.4.1890, σελ.
-β.

Υ. 'Α. Καρκαβίτσα, *Ἡ
τίνας*) Κ. Μάισονερ καὶ Ν.
Ἐκδοσις δευτέρα ἐπιδιορ-
ζήρος, Βιβλιοπωλεῖον τῆς
Καρκαβίτσα, *Ἡ Λυγερή*,
Κολλάρου, Βιβλιοπωλεῖον
εργή, Εἰκονογράφησις Ε.
ίας) 'Ιωάννου Δ. Κολλάρ-
, *Ἡ Λυγερή*, Εἰκονογρά-
Ιωάννου Δ. Κολλάρου &
σα, *Ἡ Λυγερή*, 'Εκδοσις
Κολλάρου & Σίας Α.Ε.,
121, χ.χ. [= 1954]. — 'Α.
ς) 'Ιωάννου Δ. Κολλάρου
ιρὰ «Νεοελληνικὴ Λογο-
γερή, Βιβλιοπωλεῖον τῆς
ῆναι, Εἰκονογράφησις Ε.
ελληνικῆς Λογοτεχνίας»,

4. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΛΥΓΕΡΗΣ ΣΕ ΣΕΙΡΕΣ ΑΠΑΝΤΩΝ ΚΑΡ-
ΚΑΒΙΤΣΑ. 'Α. Καρκαβίτσας, *Τὰ Ἄπαντα. Ἐκδομένα - Σκόρπια - Ἀνέκδοτα*,
'Αναστύλωσε καὶ ἔκρινε Γ. Βαλέτας, Τόμ. Β', 'Ἐκδοτικὸς οἶκος «Χρῆστος Γιο-
βάνης», 'Αθήναι 1973 [Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη], σελ. 307-418. — 'Ανδρέας
Καρκαβίτσας, *Ἄπαντα*, Παρουσίαση Γ. Μ. Παναγιωτόπουλος, Εἰσαγωγή - Ἐ-
πιμέλεια Νίκη Σιδερίδου, Εἰκονογράφηση Π. Βαλασάκης. Τόμ. ΙΙΙ, 'Ἐκδοτι-
κὸς Οἶκος Σ. Γ. Ζαχαρόπουλος, 'Αθήναι 1973 (ἡ ἀρίθμηση τῶν σελίδων στοὺς
τόμους Ι-ΙV τῆς σειρᾶς αὐτῆς εἶναι συνεχῆς), σελ. 1022-1129. — 'Αντρέα Καρ-
καβίτσα, *Ἄπαντα*, Φιλολογικὴ παρουσίαση - ἐπιμέλεια: Στράτος Χωραφᾶς,
Τόμ. ΙΙΙ, 'Εκδόσεις: Καπόπουλος, 'Αθήνα 1973, σελ. 7-113.

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΕΣ Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ. Νίκης Σιδερίδου, «Ἡ Βι-
βλιογραφία 'Α. Καρκαβίτσα» [ἐπιτάσσεται στὸ τέλος τοῦ τόμου ΙV τῶν *Ἀπάν-
των* Καρκαβίτσα ποὺ ἐπιμελήθηκε ἡ ἴδια, με ἀυτοτελῆ σελιδαρίθμηση (1-63)].—
Γ. Βαλέτα, «Ἐργογραφία Καρκαβίτσα. Εἰδολογικὴ - Χρονολογικὴ», στὸν τό-
μο Α' τῶν *Ἀπάντων* Καρκαβίτσα ποὺ ἐπιμελήθηκε ὁ ἴδιος, σελ. 63-110.

6. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΥΓΕΡΗ ('Ἐπιλογή)²:
Τάκη 'Αδάμου, *Ἡ λογοτεχνικὴ κληρονομία μας. ('Απὸ μιὰ ἄλλη σκοπιά)*.
Βιβλίο Α' - *Πεζογράφοι*. Δ. Βουτυρᾶς, Κ. Θεοτόκης, 'Α. Καρκαβίτσας, Γρ.
Ξενόπουλος, 'Α. Παπαδιαμάντης. 'Εκδόσεις Καστανιώτη, 'Αθήνα 1979, ἰδίως
σελ. 67-68.

[Γ. Βαλέτα:] 'Α. Καρκαβίτσα, *Τὰ Ἄπαντα. Ἐκδομένα - Σκόρπια - Ἀ-
νέκδοτα*. Ἀναστύλωσε καὶ ἔκρινε Γ. Βαλέτας. Τόμ. Α', 'Ἐκδοτικὸς οἶκος
«Χρῆστος Γιοβάνης», 'Αθήναι 1973, σελ. σα'-οβ' καὶ 81 (καὶ Τόμ. Ε', σελ.
551-571: «Δ' Ὑπομνήματα στὴ *Λυγερή*»).

Νίκης Greczynka [= Νίκης Σιδερίδου-Θωμοπούλου], *Ἡ γυναῖκα στὸ
ἔργο τοῦ 'Α. Καρκαβίτσα*, 'Αθήνα 1943. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴ μελέτη αὐτῆ

1. Μεταξὺ 1963 καὶ 1978 κυκλοφόρησαν ἐπιπλέον τρεῖς, τουλάχιστον,
πανομιότυπες ἐκδόσεις, ἀπὸ τὸν ἴδιο ἐκδοτικὸ οἶκο καὶ στὴν ἴδια σειρά (πλη-
ροφορία τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας»).

2. Ἡ ἀναγραφή εἶναι ἀλφαβητικὴ. Σ' αὐτὴν καταχωρίζονται μόνον τὰ
δημοσιεύματα στὰ ὁποῖα, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, γίνεται λόγος γιὰ τὴ *Λυγερή*.

(3.3.1993), 'Αφιέρωμα:

Εστία, τόμ. 15 (1934),
 ή μερικές άλλες μορφές,

και ἄρθρα, Τόμ. Β',

αρχαβίτσα, Εισαγωγή -
 Έκδόσεις Καρδαμίτσα,

οικοῦ στοιχείου στο ἔργο
 ντήρια Κωστέα-Γείτονα,

'Α. Καρχαβίτσα», *Δια-*
 ς, σελ. 46-54.

νδρέας Καρχαβίτσας και
 Έκδοτικός οἶκος 'Ιωάν-

ρχαβίτσα, III. *Η Λυγε-*
 5-178.

ία τῆς ιδεολογίας: 'Ανά-
 ημονική 'Επετηρίδα τῆς
 ης, τόμ. 20 (1981), σελ.

ια. 'Ιστορία και κριτική.
 τίας» I. Δ. Κολλάρου &

αβίτσας και ἡ ἐποχή του.
 , 'Αθήνα 1959. Τὸ ἔργο
 ήσεις, και με ξεχωριστή
 ν τόμο I τῆς τετράτομης
 ή Σιδερίδου. Για τῆ *Λυ-*
 ά τὸ ἴδιο ἔργο βλ. και τις
 ς εισαγωγή τῆς Σιδερίδου
 129).

ριστικά τῆς πεζογραφίας
 γητή *Σταμάτη Καρατζά*,
 ήνα 1984, σελ. 435-444.

(= Τοῦ ἴδιου, *Περιδιαβάζοντας*, Τόμ. Β' *Στὸ χῶρο τῆς παλιᾶς πεζογραφίας*
 μας, Έκδόσεις «Κέδρος», 'Αθήνα 1986, passim τῶν σελ. 119-134).

Πέτρου Χάρη, *Έλληνες πεζογράφοι*, [Τόμ. Α'], Τρίτη ἔκδοση, Βιβλιο-
 πωλεῖον τῆς «'Εστίας» 'Ιωάννου Δ. Κολλάρου & Σίας Α.Ε., ['Αθήνα 1979],
 σελ. 105.

Mario Vitti, *Ίδεολογική λειτουργία τῆς ἑλληνικῆς ἠθογραφίας*. [Δεύτερη
 ἔκδοση με προσθήκες]. Κέδρος, ['Αθήνα] 1980, passim (ιδίως σελ. 88-91).

Π.Δ.Μ.

TO KEIMENO

Η ΛΥΓΕΡΗ

Α΄.

Η ΚΥΡΑ ΠΑΓΩΝΑ

³— Φεύγα, ρουσούμπελη· σὲ κυνηγᾷ ἡ φωτιά, τὸ στουρνάρι καὶ ὁ πρυόβολος· — σύρε στ' ἄγρια ὄρη, στ' ἄγρια βουνά!...

Ἡ Κυρὰ Παγώνα ὄρθῃ πλησίον ἑνὸς παραθύρου τοῦ χαμηλοῦ σπιτιοῦ της, σκυμμένη ἐπάνω εἰς τὴν μελανιασμένην χεῖρα μεσοκόπου ἀνδρός, ἐσούφρωνε τὰ μαραμμένα χεῖλη της καὶ ἐψιθύριζε μὲ σιγαλὴν, ὡς ἀνεμοφύσημα, φωνήν:

— Φεύγα, ρουσούμπελη· σὲ κυνηγᾷ ἡ φωτιά, τὸ στουρνάρι καὶ ὁ πρυόβολος· — σύρε στ' ἄγρια ὄρη, στ' ἄγρια βουνά!...

Καὶ συγχρόνως μὲ τὰς ξηρὰς καὶ ὀλοτρέμους χεῖρας της ἐτσακμάκιζε τινάζουσα πλῆθος σπινθήρων, προσπαθοῦσα δι' αὐτῶν καὶ τῶν ἐξορκισμῶν της νὰ διώξῃ τὸ πάθημα.

Ἡ Κυρὰ Παγώνα ἦτο γνωστὴ εἰς ὅλον τὸν δῆμον Μυρτουντίων καὶ μακρύτερον ἀκόμη ὡς γόησσα διαφόρων ἀσθενειῶν. Ὁ γόης καὶ ἡ γόησσα εἶνε ἀνάγκη εἰς τὰ χωρία, ὅπως καὶ ὁ πάρεδρος· διὰ τοῦτο δὲν λείπουν ἀπὸ καθένα δύο καὶ περισσότεροι τοιοῦτοι, ⁴ ἄρσενικοὶ ἢ θηλυκοί· ἀλλ' ἡ Κυρὰ Παγώνα ἦτο ἀνωτέρα ὅλων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν γοήτρων καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν γνώσεών της. Ἄν ἡ Γριὰ Ζωγάκενα, λόγου χάριν, ἤξευρε νὰ δένη καὶ νὰ λύνῃ τ' ἀμποδέματα καὶ ἔφερε, τρανὸν σημάδι τῆς ἰκανότητός της, ὄρμαθὸν κλειδίων εἰς τὴν ζώνην της καὶ ἡ θειὰ Κωσταντινιά νὰ ἰατρεύῃ διὰ βοτανῶν τοὺς γεράδες· ἂν ὁ Πέτρος Νυχάκης, ὁ ἐπιλεγόμενος Ζουδιαρης, κατῶρθωνε νὰ βγάγῃ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ καρφῶνῃ εἰς τοὺς καρμούς τῶν δένδρων τὰ ζούδια καὶ ὁ Μαστροθειοχάρης, ὁ κτίστης, νὰ κτίζῃ τοὺς ἴσκιους εἰς τοὺς τοίχους τῶν νέων σπιτιῶν· ἂν ἡ Ἀσήμεω

ς τ' ἄστρα καὶ νὰ
εβῆ νὰ βλέπη, ὡς
ἡ Κυρὰ Παγώνα,
ἴλλα πολλὰ ἀκόμη
: δὲν ἦτο μυστικὴ
δικαιοδοσίαν της.
ὶς παραμαγοῦλες,
θῶμα τῶν βυζῶν.
ξύπνο) ἐπῆρχετο,
λιθάριον· τὸ ἀνε-
ρκώσουν, «ὅπως ὁ
ν, τὸν ὁποῖον διὰ
ἀ βάθη τῆς θάλασ-
σχοντος, «ὅπως ὁ
βουλην ἀρρώστιαν,
λίγον κατ' ὀλίγον,
ι τοῦ δένδρου, δέ-
γη καὶ καταρωμένη
ἀρρώστου καὶ ἀρ-
κς, καὶ νὰ μετρήση
λλα καὶ νὰ γυρίση
ς του, νὰ πάη στὰ
χβίξει· νὰ φάη ἀπὸ
ίση στίς ἐξηνταεν-

ς συντεχνίτας της
: μετεχειρίζετο διὰ
ον ἓνα ἢ δύο μόνον
παλαιότερους καὶ
κάθε πάθημα εἶχεν
ρου, πεζὸν ἢ ἔμμε-
αποκρίσεις, καλοῦ-

σα βοηθοὺς πότε «τὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ) καὶ «τὴν Παναγιὰ τὴ
Δέσποινα)· τὸν «'Αἰ Λευτέρη καὶ τὸν «'Αἰ Χαράλαμπος καὶ τὴν ἁγία
Βαρβάρα)· πότε κάμνουσα συμβούλια ἀπὸ κορίτσα μονοσάνδαλα,
«ποῦ γελοῦν καὶ χαρχατουρίζουν), καὶ καλογήρους «ποῦ σέρνονται
τ' ἀχαμνά τους στὴ γῆ)· καὶ ἄλλοτ' ἐπικαλουμένη τὴν ἀντίληψιν τῶν
δαιμόνων, τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν ἐβραϊκῶν ρητῶν, ἀδελφώνουσα ἐπὶ
τῶν πασχόντων μελῶν τὸν σταυρὸν μὲ τὴν πεντάλφαν καὶ λέξεις τοῦ
«Πιστεῦω) μὲ βαρυτάτας βλασφημίας.

16 Καὶ ὄχι μόνον ἀνθρώπους ἢ κτήνη, ζῶντα τέλος πράγματα,
ἤξευρε νὰ ἰατρεύῃ ἢ ὀγδοηκοντοῦτις γραῖα, ἀλλὰ καὶ χωρία ὀλόκληρα
νὰ σώζῃ ἀπὸ ἐπιδημίας. Πρὸ καιροῦ, ὅταν ἡ Εὐλογία ἐθέριζεν ὅλα
τὰ χωρία τοῦ Κάμπου, αὐτὴ κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ ἀμόλυντα τὰ
Λεχινά. Ἐκραξε σαράντα μονοστέφανες καὶ τίς ἔβαλεν εἰς τὴν αὐ-
λὴν τοῦ σπιτιοῦ της νὰ κλώσουν βαμπάκι. Τρία ἡμερώνοντα ἔκλω-
θαν τὸ βαμπάκι κάτω ἀπὸ τὴν ἄγρυπνον ἐπιτήρησιν καὶ τὸν χεῖμαρ-
ρον τῶν ἐξορκισμῶν της. Ἐπειτα ἐζήτησε κερί κίτρινον, παρμένο ἀπὸ
σαράντα ἀγνά μελισσοκουβέλα, ἐκέρωσε μὲ αὐτὸ τίς κλωστὲς καὶ
μίαν σκοτεινὴν νύκτα μόνη της ἔζωσεν ἀπ' ἔξω τὴν κωμόπολιν καὶ
ἔδωσε τὸν κόμπον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τοῦ πο-
λιούχου. Ἡ ζώνη ἐκείνη ἐμπόδισε τὴν ἀρρώστια νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν
κωμόπολιν. Εἰς ἓνα μόνον σπιτάκι κατὰ τὴν Σουλεϊμανόστρατα, τὸ
ὁποῖον δὲν ἔκλεισεν εἰς τὴν προστατευτικὴν της ζώνην ἢ γραῖα εἶτε
ἀπὸ ἀμέλειαν εἶτε ἐπίτηδες, εὐθὺς τὴν ἐπομένην ἢ ἀρρώστια τὸ
ἐθέρισε.

Ἀπὸ τότε ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὸν σεβασμὸν ὄλων,
ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ ἔτρεχον καθ' ἡμέραν εἰς τὸ σπιτάκι της
ὕμεις μετὰ πασχόντων, ὅπως εἰς τὴν ἁγίαν Παρασκευὴ οἱ «κου-
τσοῖ-στραβοῖ) τοῦ ρητοῦ. Καὶ δὲν ἤρχοντο μόνον ἐντόπιοι, ἀλλὰ καὶ
ξένοι πολλοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωρία, ἀπηλπισμένοι ἀπὸ τοὺς ἰδικούς
των γόητας. Ἀπὸ τούτους δὲ ἄλλοι ἐπέστρεφον εἰς τὰ χωρία των,
διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὰς παραγγελίας της. Ἄλλοι ὅμως, ὅσοι εἶχον
ἀνάγκην τῆς ἐπιβλέψεώς της, ἔμενον ἐκεῖ νοσηλευόμενοι καὶ τροφο-

συρε τὴν συμπάθειαν
 νυ-|⁷ μένη ἀφιλοκέρ-
 ιζομένη συνήθως εἰς
 ; ἀπλοχεριᾶς ἀραβο-
 νις κατὰ τὰς ἐποχάς.
 εν εἰς τοὺς πτωχοὺς
 δὲν εἶχεν ἦτο κατα-
 δέχθη εἰς τὴν τέχνην
 αὐτὴν. Δύο τρεῖς μα-
 δὲν ἐφρόντιζε δι' αὐ-
 ναῖκες τῆς γειτονιάς
 ἐπεμελοῦντο τὸ σπι-
 ε λόγον ἢ Κυρά Πα-
 ἐφρόντιζε μόνον περι-
 ν ἄλλων ἦτο βεβαία
 ιον, ὅπου θ' ἀνάπαυε
 ἐν ἦτο βεβαίως ἀμαρ-
 ἔ αὐτὸν τὸν λόγον νὰ

ιχνὰ εἰς τοὺς πελάτας
 ἕνα κερί!...
 ιαν διὰ τοὺς ἀσθενεῖς
 ς νυκτὸς ἔσπευδεν εἰς
 εὐχαρίστησιν εἰς τὴν
 νεῖς γογγύζοντας καὶ
 διότι |⁸ ἦτο χαιρέκα-
 ισσότερον καλὸν καὶ
 θαρτόν, τὸ ἀηδές, τὸ
 νὰ δεσμεύη τὴν ψυ-
 ἐκκλησίας, ἐλεύθερος
 ἐφρόντιζε πάντοτε νὰ

ἐφαρμόζη τούτους ἐπὶ τοῦ ἀτόμου της. Μπὰ κι ὁ ἀφέντης ὁ Χρι-
 στὸς ἔτσι ἀγωνιζόταν κι ἐκοπίαζε γιὰ τὸν κόσμον!...

Αἴφνης παρατηρήσασα ἔξω εἶδε νέαν χωρικὴν προσερχομένην
 μὲ μικρὸν παιδί εἰς τὰς ἀγκάλας. Ἡ πελατεία ἠῤῥξανε.

— Καλὸ 'ς τὴν Ἀνθὴ μου! ἐφώναξε προθύμως.

— Καλὸ νᾶχης, θειά· ἀπήντησεν ἡ λυγερὴ μὲ χαμόγελον εἰς τὰ
 χεῖλη — τὸ αἰώνιον ἐκεῖνο χαμόγελο τῆς χωρικῆς, ποῦ ἐκφράζει δει-
 λίαν καὶ ἀφέλειαν συγχρόνως.

Καὶ διὰ νὰ μὴ ταράξη τὴν γραῖαν εἰς τὸ ἔργον της, ἡ Ἀνθὴ ἐκά-
 θισεν ἔξω ἐπὶ τοῦ κατωφλίου λαβοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων τὸ παιδίον
 καὶ φροντίζουσα νὰ καθησυχάσῃ τὸ κλάψιμόν του.

Ἡ Ἀνθὴ ἦτο τέλειος τύπος μιᾶς λυγερῆς τοῦ χωρίου. Εἶχεν
 ὑψηλὸν καὶ ἀνδρικὸν ἄκπως τὸ ἀνάστημα· τὸ στῆθος εὐρωστον· τὴν
 μέσσην περισφιγμένην καὶ λυγηράν. Ἡ κεφαλὴ της ὠραία, (ἔστηρί-
 ζετο ἐπὶ λείου τραχήλου χυνομένου ἐπὶ πλαστικωτάτου κορμοῦ.
 Εἶχε) ἠνωμένα μαῦρα φρύδια, κάτω τῶν ὁποίων μάτια κατάμαυρα,
 γεμάτα ἀπὸ λάμπιν καὶ μυστήριον, ἐκρύπτοντο ὀπίσω ἀπὸ μακρὰς
 βλεφαρίδας. Εἶχε τὴν μύτην εὐγραμμον εἰς πτερύγια ὁμαλῶς καμ-
 μπιλωτά, ἀνακινούμενα εἰς ἀνησυχίας στιγμῆν. Τὸ στόμα της μι-
 κρόν, δακτυ- |⁹ λιθένιον στόμα, μ' ἕνα χαμόγελο ἐπάνω του, τὸ
 ὁποῖον ἠῤῥξανε τὴν καλλονὴν, ὅπως σταγῶν δρόσου αὐξάνει τὴν καλλο-
 νὴν τοῦ ρόδου. Κι ἔφερε μὲ χάριν ἐπάνω της ἡ λυγερὴ φουστάνι ἀπὸ
 κλαδωτῆν διάναν ὀλιγόπτυχον καὶ σάκκον ὁμοίochρωμον, σφιγμένον
 εἰς τὸ στῆθος καὶ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν. Εἶχε τὴν κεφαλὴν ἀσκε-
 πῆ, μὲ τὰ κατάμαυρα μαλλιά χωρισμένα εἰς τὴν μέσσην καὶ ὀπίσω
 πίπτοντα εἰς δύο πλεξίδας μακρὰς, ζευγαρωμένας εἰς τ' ἄκρα διὰ
 κυανῆς ταινίας. Ἀπ' ὄλου αὐτῆς τοῦ σώματος, ὅπως ἐκάθητο, καὶ
 τῆς ἀπλῆς ἐνδυμασίας της, πτυχομένης ἐδῶ κι ἐκεῖ, καὶ μὲ τὰς
 χεῖρας συνηνωμένας περὶ τὸ παιδίον, μὲ τὴν ρεμβώδη ἔκφρασιν τῆς
 ἀναμονῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου, ἐφαίνετο ἀρχαίας ἐλληνίδος ἀγαλμα,
 ζητούσης φιλοξενίαν. Ὁ νοῦς της ἠκολούθει τὴν φορὰν τοῦ βλέμμα-
 τος, τὸ ὁποῖον διέτρεχε τὴν χαλικώδη αὐλὴν, τὸ πηγᾶδι μὲ τὰ κρη-

εἶν ἀριστερά, ὑψηλά
 ἔ, χρυσομένην ὑπὸ
 ἔ τοῦ κονιορτώδους
 κίας καὶ φύλου, ποι-
 λεμέλια τοῦ Μανώλη
 κινίζοντα τὸ χῶμα.
 ὄγων ἀκούραστα, ὡς
 λα ἔπαιζον τ' ἀσίικια
 κράχω συναγωγῆ.
 αιδάκια!... ἔλεγεν ἡ
 εἰς τὸ μικρὸν διὰ ν'
 τὸ σιγαλὸν ἐκεῖνο καὶ
 εἰ τὴν ψυχὴν καὶ φέ-
 η βροχή.

ρόσωπον ἔγινε κατα-
 ὀμον. Τὴν εἶδεν ἐκεῖ
 ἔξά βλέμματα χαμη-
 ιος καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ-
 του. "Ἦθελε κάτι νὰ
 ἔην ν' ἀποτείνεται νὰ
 πολὺ εὐτυχῆς δι' αὐτὸ
 χάνετο ὅλος ὁ κόσμος
 ρισίαση διὰ μίαν στιγ-
 ρος, ἐρχόμενος ἀντιθέ-
 λαλήση, δῆθεν χαρι-
 αὐτόν:

ἔ...
 υ, ὡς νὰ ἐπροδόθη διὰ
 ὠσεν ἀκόμη περισσό-
 ὠν τοὺς χαιρετισμοὺς
 ἔ τοῦ μαστιγίου του.
 σάρεστος εἰς τὴν Ἄν-

θὴν. "Ἐκαστος κτύπος ἔθιγε τὴν καρδίαν τῆς εὐαρέστως, μακαρίως,
 διότι ἦτο ἐξομολόγησις τῶν αἰσθημάτων τοῦ Γιώργη διηρημένης
 τὴν ψυχὴν του αὐτὴν, ἀπαλὴν, τρυφερὰν ψυχὴν νέου χωρικοῦ, ἡγλαί-
 σμένην ὑπὸ τοῦ ἔρωτός της. Κι ἐνῶ τώρα ἡ Ἄνθη ἀνέ- |¹¹ μενεν εἰς
 τόσον ἄχαριν ἐργασίαν τὴν γραῖαν, ἀναθεμάτιζε τὸν ἄγνωστον ἐκεῖ-
 νον, ποῦ ἐκράτει αὐτὴν τόσην ὥραν! "Ἄν δὲν ἦτο αὐτός, ἐκεῖνη θὰ
 εἶχε τελειώσει τώρα τὸν ἐξορκισμόν της καὶ ἡ Ἄνθη θὰ ἦτο ἐλευθέρα
 ν' ἀκολουθήσῃ ἀπ' ὀπίσω τὸν Γιώργη ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ σπίτι.
 "Ἐνας ἦτο ὁ δρόμος των, καὶ ἦτο ἔρημος αὐτὴν τὴν στιγμὴν, εἰς τὴν
 σκιὰν τῆς ἔσπερας. Ἦδύνατο λοιπὸν χωρὶς νὰ παρατηρηθῆ ἀπὸ κα-
 νένα νὰ καμαρώσῃ με ἄνεσιν τὸ λυγερὸν κορμὶ τοῦ νέου χωρικοῦ.
 "Ἄλλ' ἡ τύχη, ποῦ εἶνε ὁ κυριώτερος βοηθὸς τοῦ ἔρωτος, δὲν τὰ φέρει
 δεξιὰ εἰς αὐτὴν... "Ἄχ, καὶ νὰ τὸν ἔξευρε ποιὸς κακομοῖρης ἦτο
 μέσα!...

— Πῶς πάει τὸ παιδί, θυγατέρα; ἠκούσθη αἴφνης ἡ φωνὴ τῆς
 γοήσεως.

— Πῶς νὰ πάῃ, θειά μου, ἀπήντησεν ἡ λυγερὴ ἀναστρέψασα τὴν
 κεφαλὴν· τὸ ἔφερα κι' ἀπόψε νὰ ἰδοῦμε τί θ' ἀπογένῃ.

"Ἄλλ' αἴφνης διεκόπη ἰδοῦσα ἐξερχόμενον τὸν Νικολόν, τὸν ὑπη-
 ρέτην καὶ μισοσύντροφον τοῦ πατρός της εἰς τὸ μπακάλικο. Ἦτο
 κοντόχονδρος, φορῶν ἄσχημα εὐρωπαϊκὰ φορέματα ἐκ ριγωτοῦ δι-
 πλαρίου ἀπὸ ἐκεῖνα, ποῦ ὑφαίνουσι εἰς τὴν Ζάκυνθο, κι ἔφερε τὴν
 ἀριστερὰν χεῖρα ἐντὸς κοκκίνου μανδηλίου, κρεμασμένου ἀπὸ τοῦ
 λαιμοῦ του. Ἐξερχόμενος ὁ χωρικός ἐγύρισε καὶ ἀπέτεινεν ἀστεῖον
 δῆθεν χαιρετισμὸν εἰς τὴν λυγερὴν.

— Τί ἔχουμε, κυράτσο' Ἄνθη· δὲν φοβᾶσαι νὰ μὴν κρυώσῃ ὁ
 κῶλός σου;...

— "ὦ, σιὸρ Νικολέτο!... εἶπεν αὕτη μορφάζουσα ἐμπαικτικῶς.

"Ἄλλ' ἐθύμωσεν, ἀληθινὰ ἐθύμωσεν ἡ νέα, μόλις εἶδεν ὅτι αὐτὸς
 ἦτο, ποῦ ἐκράτει τόσην ὥραν τὴν Κυρὰ |¹² Παγώνα. Πάντοτε ὁ Νι-
 κολὸς ἦτο ὁ κακὸς δαίμων τοῦ ἔρωτός της. Φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐν-
 νοήσει κάτι καὶ πάντοτ' ἐπέβλεπε τὰ κινήματα τῆς Ἄνθης· πάντοτε

ἔτε τυχαίως, παρενέ-
Γεωργίου! Μίαν μά-
ε νὰ ὀμιλήσῃ ἀπὸ τὸ
ξουν δύο λόγια διὰ νὰ
οἶξε τὸ στόμα της κι
νη αὐτὸς ὁ Χονδρονι-
των... Νὰ χαθῆ ὁ συ-

ἄρθ' ἢ ὦρα!... εἶπεν
μογελῶσα.

ἀνοίξῃ τὸ στόμα του.
μορφῆ της, με τὰς βα-
καὶ κατσαράς τρίχας
ίου συνεκράτει ἐπὶ τῆς
αὶ με τὰ μεγάλα ματο-
υν πολύχρωμα νήματα
ν ἐτρόμαξε κι ἔκρυψεν

· δίχως φίλημα τίποτα

νίου πείρας διὰ τίνος
ἴσχοντα μέλη των καὶ
τασα πρὸς στιγμὴν τὸ
κρὸν κιβώτιον, ἀπὸ τοῦ
τὴν μύτην της εἰς ἔλα-
ὑπῆρχον διάφοροι καρ-
ένα· κυδώνια μαραμμένα
ἴδια σκορπισμένα καὶ
αβε χουφταν καρυδίων
αὐτὰ εἰς τὴν παλάμην.
νὴν.

Τὸ παιδί ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν κροταλισμὸν καὶ ἐπέισθη
ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του.

— Πάει νὰ στρίψῃ· ἐψιθύρισεν ἡ γραῖα βλέπουσα μετὰ προσοχῆς.

Τὸ στόμα τοῦ παιδίου ἔπασχεν ἀπὸ ἄφθας, τὰ ὑπόλευκα ἐκεῖνα
φακοειδῆ ὀγκίδια, τ' ἀπαντώμενα συχνὰ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.
Ἡ Κυρὰ Παγώνα διέγνωσε τὸ πάθημα καὶ ἀπὸ δύο ἡμερῶν ἐξώρκι-
ζεν αὐτὰς καθ' ἑσπέραν. Καὶ ἐνῶ πρὶν τὸ μικρὸν δὲν ἠδύνατο καθό-
λου νὰ κινήσῃ τὸ στόμα του οὔτε νὰ δεχθῆ τίποτε ἐντὸς αὐτοῦ, τώ-
ρα ἐβελτιώθη σημαντικῶς ἡ θέσις του. Δὲν ἔμενεν ἀκόμη παρὰ ἡ
ἐσπέρα ἐκεῖνη διὰ νὰ συμπληρωθῆ τὸ τριήμερον, τὸ ὅποιον ἀπαιτεῖ-
ται διὰ ν' ἀποβῆ ἀποτελεσματικὸς ὁ ἐξορκισμὸς.

Ἡ Κυρὰ Παγώνα ἤλθε φέρουσα ποτήριον γεμᾶτον νερὸ εἰς τὴν
ἀριστερὰν χεῖρα καὶ εἰς τὴν δεξιὰν εἰς σχῆμα τρικηρίου τρεῖς ἀναμ-
μένες κληματόβεργες ἐφτάκομπες. Ἡ γραῖα ἐφρόντιζε δι' ὅλα ταῦτ'
ἀπὸ πρὶν καὶ τ' ἀποθήκευεν εἰς τὰ ἐρμάριά της. Τὸ νερὸν ἔπαιρνε
πάντοτε ἀμίλητο τὴν αὐγὴν κρατοῦσα ὀπίσω τὰς χεῖρας μετὰ τοῦ
ἀγγείου, ὅπως καὶ τὰ διάφορα κού- |¹⁴ τσουρα, τὰ καιόμεν' ἀδιακό-
πως εἰς τὴν γωνίαν της, ἐσύναζε κατὰ νύκτας σεληνοφωτιστοὺς ἢ
σκοτεινάς, ξηράς ἢ βροχεράς, ἀναλόγως τῶν παθήσεων, διὰ τὰς
ὁποίας τῆς ἐχρησίμευον. Τὰ ζῦα τὰ συρόμενα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ
πτηνὰ τὰ διασχίζοντα τοὺς αἰθέρας· τὰ κολυμβῶντα εἰς τὰ νερά καὶ
τὰ διαβιοῦντα εἰς τοὺς βάλτους ἢ τὰ κουφώματα τῶν δένδρων καὶ
τὰς σχισμάδας τῶν πετρῶν· πάντα τὰ ξύλα καὶ τὰ φύλλα· τοὺς χυ-
μοὺς καὶ τὰς ρίζας καὶ τοὺς καρπούς· τοὺς ἀνέμους ὄλους· τὸν ἥλιον
καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας· τοὺς μαύρους τῆς νυκτὸς πέπλους
καὶ τὰς μεσημβρινὰς ὥρας τοῦ καλοκαιρίου· τὰς διαφόρους φάσεις
τῆς σελήνης καὶ τὸν χάλυβα καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ χρῶμα τῶν εἰκόνων
καὶ τὸ λάδι τῶν κανδηλῶν, ὅλα κατάρθωνε νὰ τὰ καθυποτάσῃ ἢ
μάγισσα, ν' ἀλλάξῃ τὴν φυσικὴν των ιδιότητα, νὰ ἐξάγῃ, καὶ ἀπὸ τὰ
κακοποιὰ ἀκόμη, ἀγαθὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἡ Κυρὰ Παγώνα ἐπροχώρησε πλησίον τοῦ πηγαδίου μακρὰν τῆς
νεάνιδος καὶ τοῦ μικροῦ κι ἐστάθη κάτω τῆς σκοτεινῆς συκῆς ἀκίνη-

τὸν οὐρανόν. Ὁ ἥλιος
ἕλος ἐλεύθερος συννέ-
ς ποῦ καὶ ποῦ εἰς τὸ
ριθμοὶ μὲ λευκὸν ὑπο-

, ὡς Χαλδαῖος θέλων
ργῆς ἢ ὄψις τῆς ἡγαλ-
ῖς τὸν Πολικὸν ἀστέ-
τῶν μαγισσῶν.

ς μου ὁ γιόγκας μου νὰ
εἰ μὲ χαμηλὴν φωνήν.
τοῦ ποτηρίου. Ἦκού-
τῆν κληματόβεργαν

υ ὁ γιόγκας μου νὰ πὰ-
εὶ πάλιν στραφεῖσα εἰς

φοῦ δ' ἔπραξε τὸ αὐτὸ
τὸ νερόν κι ἐπότισε τὸ

εἰς καὶ τὰς θερμάς δετή-
εἰς τὸν Παντοδύναμον
ἐπὶ τοῦ παραθύρου μι-
Διότι ἐκτὸς τῶν ἐξορ-
ρετο συνεπικουρούς καὶ
τακαπνισμένον σπιτάκι
τανῶν ἀποθήκη. Ἐντὸς
ἐπεξηραμμένων φυτῶν,
ς, τῶν ὁποίων τὴν θε-
ἐργαλεῖα χειρουργικά,
πλαστρα διαφόρου με-

γέθους, τολύπας βάμβακος καὶ ξαντοῦ. Μικρὰ ὑέλινα δοχεῖα ἐφύ-
λασσαν τὸ βάλσαμον, τὰ μεταξώδη ἐκεῖνα λευκὰ πούπουλα, τ' ἀπο-
σπώμενα ἀπὸ τοῦ στήθους |¹⁶ τῶν ἀγριοχόων καὶ ἱκανὰ νὰ κρατή-
σουν τὸ ὀρμητικώτερον ρεῦμα τοῦ αἵματος καὶ νὰ ἐπουλώσουν πᾶ-
σαν πληγὴν. Χύτραι μικραὶ μετὰ μεγάλων ἔφερον διάφορα ἐχειλί-
σματα καὶ βάμματα καὶ ἀλοιφὰς ἱκανὰς νὰ κατατρώγουν τὰς σαπι-
σμένας σάρκας, νὰ ρευστοποιοῦν τὰ κόκκαλα, ν' ἀποσυνθέτουν τὰς
τρίχας, νὰ διαχωρίζουν τοὺς ὑμένας, νὰ ἰσοπεδώνουν καὶ τὰς πλέον
παλαιωμένας ὑπερσαρκώσεις. Ἡ χύτρα, τὴν ὁποίαν ἐκράτει τώρα ἡ
Κυρὰ Παγώνα, εἶχε ροδόμελην, τὸν ὑπόξανθον ἐκεῖνον καὶ γλυκά-
ζοντα πολτόν, τὸν ὁποῖον μόνη κατεσκεύαζε ἀνακατεύουσα μοσχο-
κάρυδα καὶ συκάμινα μετὰ φύλλων ρόδου καὶ μέλιτος καὶ ἔξους καὶ
ἀποβράζουσα ἐν χωματίνῳ ἀγγεῖῳ. Δι' αὐτῆς ἡ γραῖα τῆς στυπτι-
κῆς καὶ καυτηριώδους ἀλοιφῆς ἐπέχριε μετὰ τὸν κατάλληλον ἐξορ-
κισμὸν τοὺς πάσχοντας λαιμοὺς καὶ τὰς ἄφθας.

Μόλις ἡ Κυρὰ Παγώνα ἐπεράτωσε τὴν ἐπίχρισιν τοῦ στόματος
τοῦ παιδίου, καὶ ἡ Ἄνθη ἐσηκώθη νὰ φύγῃ.

—"Ὀχι· κάτσε, καυμένη, λιγάκι· εἶπεν ἡ γραῖα μὲ θωπευτικὴν
φωνήν. Θὰ σοῦ 'πῶ γι' αὐτὸ ποῦ συλλογιέσαι.

Καὶ τὴν ἠτένισε μὲ βλέμμα παράδοξον, μ' ἓνα χαμόγελο σατα-
νικὸν εἰς τὰ χεῖλη, τὸ ὁποῖον ἐκάρφωσεν ἐπὶ τοῦ καταφλίου τὴν λυ-
γερήν. Ἐντροπὴ κατέλαβεν αἴφνης αὐτὴν καὶ ἡ καρδία τῆς ἤρχισε
νὰ κτυπᾶ ἐν προσδοκίᾳ ὑψίστη. Δι' αὐτὸ, ποῦ συλλογίζεται, θὰ τῆς
ὀμιλήσῃ ἀληθινά! Ρίχνει λοιπὸν εἰς τ' ἄστρα ἡ Κυρὰ Παγώνα καὶ
μανθάνει τὰ κρυφὰ συναισθήματα τῶν ἀνθρώπων! Πῶς ἦτο δυνα-
τὸν νὰ γνωρίζῃ ἐκεῖνο, ποῦ αὐτὴ συλλογίζεται κατ' ἐκείνην τὴν στιγ-
μὴν! |¹⁷ Ἐκεῖνο, ποῦ ἔχει εἰς τῆς καρδίας τὰ βάθη καὶ δὲν τολμᾷ
οὐδ' αὐτὴ ἡ ἰδία νὰ φέρῃ εἰς τὰ χεῖλη τῆς! Καὶ τί τάχα θὰ τῆς εἶπῃ;
Τί μέλλει ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ στόμα ἐκεῖνο, ποῦ δὲν ἀνοίγει παρὰ μό-
νον διὰ νὰ τινάξῃ ὄρμαθὸν ἐξορκισμῶν; Τί μέλλει ν' ἀκούσῃ περὶ τοῦ
ἀγαπημένου τῆς; Ἦτο ἀληθινὰ περιέργος νὰ μάθῃ. Ἐφοβεῖτο
ἴμως, μήπως ὀμιλήσῃ πολὺ ἐλευθέρως περὶ τοῦ Γιώργῃ, περὶ τοῦ

ιδέας νὰ μείνη καὶ νὰ
κῶς.

νηγγύρι αὐριο κι ἔχου-

ντοστέκετο μετανουῶ-
καὶ τῆς ὁμιλήσῃ δι'
Κυρὰ Παγώνα ἐμάν-
αὐτὴν σταθερῶς. Ἡ
ὄμη περισσότερον ἐν-
πῶς τὰ μαντεύει αὐτά,

ἔλω· ν' ἀφήσῃς αὐτὴν
καλὸ μοῦ θέλει!

ἦν ἐνδόμυχον ἐκείνην
μνητικὸν βλέμμα τῆς
τριάν; Ποίαν πετριάν
Νικολόν;

οἰσεν ἢ λυγερὴ ἐν ἀδη-

ωπος ὁ Νικολός!

χε σκεφθῆ ποτὲ ὅτι ὁ
το νὰ ἔχῃ δικαιώματα
ωπος τοῦ σπιτιοῦ τῆς.
ὅτι τοῦτο ἦτο ἀρκετὴ
ωπον προξενητριάς καὶ
ωπος, περὶ τοῦ μέλλον-
ωδους ἀρετάς. Εὕρισκε
ς τὸ κοντὸν ἀνάστημα,
ἴτη, τὸ ἐξανθηματικὸν

Αἱ προξενήτριαι ἔχουν τὴν χάριν τοῦ λόγου καὶ τὴν πειστικότητα φυσικὴν, ὡς νὰ ἐγεννήθησαν ἐπίτηδες δι' αὐτὸ τὸ ἔργον. Ἔχουν πάντοτε τὴν καλωσύνην νὰ ὁμολογοῦν ὅτι αὐταὶ εἶνε οἱ μόνοι καλοθεληταὶ τῶν ἀνθρώπων. Κοπιᾶζουν, ὅχι διὰ τίποτε ἄλλο παρ' ἀπλῶς διὰ νὰ κάμουν ἓνα καλὸ, ποῦ περνᾷ ἀπὸ τὰ χέρια των. Βλέπουν τὸν γαμβρὸν τόσο καλόν· γνωρίζουν τὴν νύμφην τόσο ἀγαθὴν κι ἔχουν πεποιθήσιν ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο θὰ κάμουν ἓνα ἀγγελικὸν ἀνδρόγυνον. Διατί λοιπόν, Θεέ μου καὶ Κύριέ μου, νὰ μὴ φροντίσουν νὰ τὸ τελειώσουν! Θὰ κάμουν ἓνα καλὸ, μεγάλο καλὸν εἰς τοὺς νέους, εἰς τὰς οἰκογενεῖας των, καὶ θ' ἀναπαύσουν καὶ αὐταὶ τὴν ψυχὴν των. — Διότι πάντοτ' αἱ προξενήτριαι διὰ τὴν ψυχὴν των ἐργάζονται. Μία γωνία ἐξησφαλισμένη ἀπὸ πρὶν εἰς τὸν Παράδεισον εἶνε μικρὸν |¹⁹ πρᾶγμα; Ἡ ἰδέα μόνη, ὅτι θὰ ζῆ ἡ ψυχὴ μεταξὺ πτερωτῶν ἀγγέλων καὶ θὰ πλανᾶται ἀμέριμος καὶ ἡσυχος εἰς τερπνοὺς λειμῶνας, μεταξὺ ἀγνῶν ἐκ γάλακτος καὶ μέλιτος ποταμῶν, ἀντὶ νὰ διαιτᾶται μαζί με κερασφόρους δαίμονας καὶ δυστυχεῖς ἀμαρτωλοὺς, δὲν εἶνε ἀρκετὴ ἀμοιβὴ διὰ μίαν ἀμαρτωλὴν προξενήτριαν; Χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ κανεὶς καὶ τὰ ὑλικά κέρδη εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον· τὰ δῶρα, ποῦ θὰ τῆς προσφέρουν ἡ νύμφη καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ ὁ γαμβρός, ἔμ' ἀποπερατωθῆ τὸ συνοικέσιον. Καὶ τροχίζουν αἱ γραῖαι τὴν γλῶσσάν των καὶ κινοῦν τοὺς πόδας καὶ τρέχουν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο σπίτι ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον ἀκούραστοι, μ' ἓνα μυστηριῶδες ὕφος, μετὴν ἔχεμύθειαν ἐπὶ τοῦ προσώπου ζωγραφισμένην καὶ λέγουν καὶ ὅλο λέγουν. Σφυρηλατοῦν τοὺς λόγους των μετὰ μεγάλης δεξιότητος· προσφέρουν τὰς φράσεις των μετὰ μελιχίου τόνου καὶ δίδουν εἰς αὐτὰς ἐν ἀγνοίᾳ των ἴσως ὕφος ἀντικρυς ἀντίθετον πρὸς τὴν χωρικὴν αὐτῶν καὶ ἀγροῖκον ιδιότητα. Αἱ περίοδοι τῆς ὁμιλίας των ἄλλοτε εἶνε ἔντονοι· ἄλλοτε εἰς ἀδύνατον ψιθυρισμὸν ἀπολήγουσαι κατὰ τὰς περιστάσεις πάντοτε καὶ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν εἶνε ἀνάγκη νὰ προξενήσουν εἰς τοὺς ἀκούοντας. Αἱ λέξεις ἐξάγονται συνεσφιγμέναι ἀπὸ τὰ χεῖλη των· συνδεδεμέναι ἀρρήκτως ἢ μία μετὰ τῆς ἄλλης, ὥστε τὸ ὑποθετικὸν «ἂν πάρη» ὁ γαμπρός νὰ ἐκλαμβάνεται

». — "Αν πάρη στάρι, ιλοῦν αἴφνης πρὸς τὴν ἤν κόρην μὲ βλέμμα ; λέγουν ὅτι δι' αὐτὴν -καλὸν |²⁰ σὰν τὸ χρυ-

τὴν λυγερὴν. Μὲ ποιη- ιαραμμένον πρόσωπόν ρῶν παραστατικὰς καὶ κόννας τῆς ζωῆς, κατε- τηλώσῃ τοῦτο ἐπὶ τῆς

ιν κατεῖχεν ἄλλο εἶδω- ιον, τὸ ὁποῖον ἔκαμνον ις ὁποῖους τὸ ἐστόλιζεν ι ψυχὴν πλημμυρισμέ- ι κατ' ἀρχὰς νὰ γελάσῃ ιρᾶς Παγῶνας καὶ ἀπὸ αμὸν:

τὸν σκοπὸν τῆς, ἤρχισε ἀπὸ ἀγανάκτησιν. "Αν εἶδων ἐλαχίστων λεπτο- λόπουλον τοῦ παραμυ- πτον εἰς καλλονὴν καὶ τληκτον βοσκοποῦλαν.

τῆς Κυρᾶς Παγῶνας. ρὰ νὰ φανερώνουν τὴν ις ἡ γόησσα. Κι ἐπειδὴ ιτὴν εἶδος ἀγίας, ἀμω- ῦπον χριστιανῆς, τῶρα πὸ αὐτὴν, καθὸ φίλην

τῆς ἀληθείας, σχεδὸν ἀπόστολον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ Θεοῦ, ποῦ τιμωρεῖ τὸ ψεῦδος, ἐπερίμενεν ἡ λυγερὴ ν' ἀκούσῃ ἐπαίνους μᾶλλον περὶ τοῦ Γεωργίου, ἂν ὑποτεθῆ ὅτι ἐγνώριζέ τι, καὶ ὄχι περὶ τοῦ Νικολοῦ. Ποιὸς ἤμπορεῖ νὰ εἰπῆ ὅτι τὸ φεγγάρι λάμπει καλύ- τερα ἀπὸ τὸν ἥλιον; "Ἐλεγον ὅλοι ὅτι αὐτὴ θέλει ν' ἀκούῃ τὰ σῦκα- σῦκα καὶ τὴν σκάφην - σκάφην· διατί τάχα δὲν θέλει καὶ νὰ τὰ λέγῃ;...

— "Αφ' ἑς τα, θειά Γιαννοῦ... πάψε πιά!... εἶπε τέλος πρὸς τὴν γραῖαν μὲ μορφασμόν.

— Γιατί, θυγατέρα; δὲ σ' ἀρέσει ὁ ἄγουρος;

Καὶ ἡ γραῖα ἔλαβεν αἴφνης ἀπαισίαν ἔκφρασιν, ἐκείνην ποῦ λαμ- βάνουν πάντοτε τὰ μαραμμένα λαδικά, ὅταν προσβληθοῦν — ἔκφρα- σιν ὀργῆς καὶ χαιρεκακίας καὶ ἀπειλῆς συγχρόνως. "Ἡ ἀτυχὴς παρ- θένος εὐθύς ἐσυμμαζεύθη φοβηθεῖσα μήπως ἡ ἀγανάκτησις τὴν ἔκαμε νὰ υπερβῆ τὰ ὅρια τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον ὤφειλε νὰ τηρῆ πρὸς τὴν μάγισσαν. "Ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ὀργὴ τῆς δὲν ἦτο ἀκίνδυνος. Καλύτερον νὰ ἔχῃ κανεὶς νὰ κάμῃ μὲ τὸν διάβολον παρὰ μὲ τοιαῦτα ὄντα. "Ἡ Κυρὰ Παγῶνα ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῆ αὐτὴν, νὰ κατασιρέψῃ ὅλην τῆς τὴν τύχην· νὰ μαράνη ὅλην τῆς τὴν ζωὴν. Τί θὰ ἔχανε τάχα; "Ἐνα λόγον ἤρκει νὰ ἐκστομίση, ἓνα κόμβον νὰ δέσῃ, εἴτ' ἓνα καβα- λιστικὸν ψηφίον νὰ χαράξῃ εἰς τὸ τριστρατον κι ἐτελείωναν ὅλα διὰ τὴν "Ανθὴν. "Απὸ εὐμορφην, ὅπως ἐσυνήθισαν νὰ τὴν θεωροῦν ὅλοι εἰς τὴν κωμόπολιν, θὰ τὴν ἔβλεπον πλέον δυσειδῆ καὶ φθειριῶσαν καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἤθελε τὴν σχέσιν τῆς. Οὔτε οἱ γονεῖς τῆς· οὔτε αὐτὸς ὁ Γεώρ- |²² γης!... ὁ Γεώργης Βραναῆς, τοῦ ὁποῖου καὶ τὴν ζωὴν ἦτο ἰκανὴ νὰ ἐπιβουλευθῆ ἡ γραῖα, ἀφοῦ ἐγνώριζε τὴν ἀγάπην των! Καὶ εἰς τὴν σκέψιν αὐτὴν ἀνετριχίασεν ὀλόκορμος ἡ λυγερὴ κι ἐσκέφθη νὰ ζητήσῃ τρόπον συμβιβασμοῦ.

— Καλὸς καὶ τίμιος εἶνε, ἐψιθύρισεν ἐντροπαλὴ κάπως· μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι σὲ καιρὸ ἀκόμη.

— Ποιὸς τὸ λέει; εἶπεν ἡ Κυρὰ Παγῶνα γελῶσα ἀπαισιῶς. "Αμ' ἔννοια σου, καλότυχη, κι ὁ κύρης σου τὰ τέλειωσε...

ἐξαφνισθεῖσα. Ἦτέ-
ασα εἰς τὴν ἀγκάλην

κινοῦσα τὴν κεφαλὴν
αὐτῆς καὶ τὰς δυνάμεις
αὐτῆς!... Ἐπειτα στρέ-
φουσα εἰς μίαν γειτο-
ν:

γλήγορα νὰ μαζώξης
θὰ γιομίζετε ξανθί-

Β'.

Ο ΔΙΒΡΙΩΤΗΣ

123 — Τί παιδί, τί ἔξυπνο παιδί!...

Ἦτο συχνὴ ἀναφώνησις θαυμασμοῦ ἢ ἀναφώνησις αὐτῆ τοῦ κῦρ Παναγιώτη Στριμμένου διὰ τὸν Νικολὸν Πικιόπουλον, τὸν ὑπρέ-
την τοῦ καταστήματός του. Καὶ τῶρ' ἀκόμη, ἐνῶ ἐκάθητο συμμα-
ζεμένος ὀπισθεν τοῦ πάγκου του παίζων εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὸ μα-
κρὸν κομβολόγι του, σύμβολον τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχοντολογίου,
καὶ μετὰ τὴν ἄλλην κρατῶν τὴν κεφαλὴν του, τὰς αὐτὰς στερεοτύ-
πους ιδέας ἐγύριζεν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του καὶ τὰς αὐτὰς λέξεις εἰς τὰ
χεῖλη του:

— Τί παιδί, τί ἔξυπνο παιδί!...

Καὶ ἀληθινὰ ἦτο ἔξυπνον παιδί ὁ μεσόκοπος οὗτος Διβριώτης.
Ὁ γέρον ἐβεβαιουῖτο ἀτενίζων τὸ ἐνώπιόν του ὀγκῶδες κατάστιχον,
τὸ κατεσχισμένον καὶ ἀπόζον ἐξ ὅλων τῶν εἰδῶν τοῦ ἐμπορίου, ἀλλὰ
πλήρες ἀριθμῶν καὶ ὀνομάτων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ του πραγ-
ματειῶν. Ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ἐκρέμοντο εἰς πυκνὰς τάξεις μαντήλια
διαφόρων χρωμάτων καὶ ζεύγη τσαρουχίων· ζεύγη καλτσῶν· σε-
λάχια· ζωνάρια μάλλινα διὰ τοὺς φουστανελλοφόρους· καπιστράναι
καὶ ἀλύσεις διὰ τοὺς ἵππους· φέσια καὶ ψαθωτὰ σκιάδια· ἓνα πιτοῦρι
ἀνδρικὸν ἐδῶ μετὰ ἀνοιχτὰ σκέλη· ἓνα κοντογοῦνι γυναικεῖον ἐκεῖ μετὰ
ἀπλωμένας ἀγκάλας, ὑπόλευ- 124 κον ἐκ τῆς πολυκαιρίας· καὶ ἐναλλάξ
πλέκτραι κρομμύων, δέσμαι ξυλοκανάτων καὶ ξυλινοπινακίων καὶ
ἀπεξηραμμέναι ρίζαι ἐντὸς χαρτοδεμάτων. Ἀνὰ τὰς γωνίας παρε-
τάσσοντο ἐπιδεικτικῶς ἐπὶ ὑψηλῶν κιβωτίων σάκκοι ζάχαρης καὶ
καφέ, σησάμου καὶ ὀρύζης, ἀμυγδάλων καὶ φακῆς, φασολίων καὶ
ριζαρίου. Μίαν πλευρὰν κατεῖχε τὸ καπνοπωλεῖον, διὰ πολυχρῶμων
χαρτίνων κροσσῶν φιλοκάλως διεσκευασμένον μετὰ μαρμάρινον ἐπί-

ἀπαστρέπτουσαν ἐκ
νοῦ, χρυσιζούσας καὶ
ιν. Ἐτέραν πλευρὰν
τοίβαν χρωματιστῶν
μαλῶν μακρολαίμων,
μεγάλον καθρέπτῃν
ερχόμενοι καὶ δίδουν
τοῦ πρόσωπόν των οἱ
λῶν στορογγύλων καὶ
ταρετάσσοντο ἐπὶ τῶν
κι κασμίρια· χάρτινοι
στάς ταινίας· δοχεῖα
ευτικῆς οὐσίας· ραβ-
κάσσα πλησίον καὶ τὰ
ἀνοικτὴν ὄλην, ἐξετί-
αι τί ἐδείκνυον ταῦτα
ἐμαρτύρουν παρὰ τὴν
Παναγιώτης ἠδύνατο
αὐτὴ δὲν ἦτο ἰδικόν
λλο τι παρὰ τὸ χρῆμα.
η κι ἔγινε τόσον, ὥστε
ι, παρὰ διὰ τῆς ἀξίας
τὰ λέγη κανεῖς! Ὁ
ι: νωθρός, ὀλιγαρκῆς,
υολογίας, εἰς ἀστείό-
οὺς ὁμοίους του παρὰ
ἦτο προωρισμένος διὰ
ς τοῦ ἐμπορίου· ἐκείνη
χρήματος καὶ ἡ ἀδιά-
ιδέλφων του. Τὸν ἤθε-
ρορὰν δὲν τὸν ἐγέννα ἡ
α· ἀλλὰ πολὺ περισσό-

τερον ἡγάπα τὴν ἡσυχίαν του. Ἄλλως τε τὸ κέρδος ἤρχετο τότε μό-
νον του. Ἦρκει νὰ κρεμάσῃ κανεῖς μίαν ζυγαριάν, νὰ ῥάψῃ ἓνα κατὰ-
στιχον καὶ ν' ἀνοίξῃ ὀλίγον τὸ χέρι του εἰς τοὺς χωρικοὺς διὰ νὰ κά-
μῃ τὴν δουλειάν του. Οἱ χωρικοὶ τρέχουν εἰς τὰ δάνεια, ὅπως οἱ πε-
ταλοῦδες εἰς τὸ φῶς!

Ἄλλ' εἰς τὴν ἀνάμνησιν αὐτὴν φρικίασις ἐκυρίευσε τὸν γέροντα
καὶ προσήλωσεν ἐπιμονώτερον τὰ μάτια ἐπὶ τῶν πραγματειῶν θέλων
νὰ λησμονήσῃ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους καιροὺς. Ὅχι· ὁ κύρ Πανα-
γιώτης δὲν ἦτο πλέον ὁ πρὸ εἰκοσαετίας νωθρὸς καὶ ὀλιγαρκῆς ἔμπο-
ρος. Παρὰ τὴν ἡλικίαν του τὸ σῶμα κατείχετο ὑπὸ πυρετοῦ ἐνεργείας
τώρα, τὸ δὲ πνεῦμά του |²⁶ ἔτρεχεν ἀκούραστον καὶ ἐν δαιμο-
νιώδει φορᾶ κατόπιν τοῦ κέρδους. Ἐβαρύνετο πλέον τὸ στάσιμον καὶ
βραδύ ἐμπόριον· ἀπέστεργε μετ' ἀηδίας τὴν ἐποχὴν, ὅτε μόνος διηύ-
θινε τὸ κατὰστημά του. Τί νὰ ἐνθυμηθῇ κανεῖς καὶ νὰ μὴν ἀηδιάσῃ;
Τὸ μαγαζὶ του ἦτο μικρὸν τότε, μόλις τὸ ἥμισυ τοῦ σημερινοῦ, μὲ
τοίχους γυμνοὺς καὶ ἀπόζοντας ὑγρασίας· μὲ τὰς γωνίας ἀνεσκαμ-
μένας ὑπὸ τῶν ποντικῶν· μὲ τὴν ὀροφὴν πλήρη ἀραχνῶν· μὲ δεμά-
τιά τινα γλυκορρίζης καὶ πλατείας ταινίας κρεμαμμένας ἀπὸ γωνίας
εἰς γωνίαν χιαστί, διὰ ν' ἀναπαύωνται οἱ μύγες καὶ μὴ ταράττουν
τοὺς περὶ μακαριότητος συλλογισμοὺς του. Ἐνα ῥάφι μόνον ἔφερε
κατασκοπισμένα τινα φιαλίδια μετὰ πηλίνων πινακίων κι ἓνας πάγ-
κος δύο τρεῖς φιάλας μισοσπασμένας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐφυλάσσετο
οἰνόπνευμα, τὸ ὁποῖον ἔχασε καὶ χρῶμα καὶ ὄσμην ἐκ τῆς πολυκαι-
ρίας. Τὰ συνήθη εἶδη τοῦ ἐμπορίου του ἦσαν ἡ ζάχαρη εἰς δεκάλεπτα
χάρτινα χωνία μετὰ περισσῆς φιλοκαλίας τυλιγμένα· τὸ θειαφοκέρι,
τῶν ἐννιά ἀδερφῶν τὸ αἶμα, ἡ θεριακὴ, ἡ γιάμπελη, ἡ θειάφη πρὸς
χρῆσιν τῶν βρεφῶν· ἡ ἀλογόπετρα· εἶδη τινα τῆς βαφικῆς καὶ ἡ κάμ-
φουρα. Ἡ δὲ πελατεία του συνέκειτο ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα
τὸν ἠπάτων πολλάκις διὰ κιβδήλων νομισμάτων κατατρῶγοντα τὰ
ξηρὰ σῦκά του· καὶ ἀπὸ τὰς μαίας καὶ ἰατρίσσας, εἰς τὰς ὁποίας ἐ-
χορήγει πιστώσεις. Καὶ ὅμως ἦτο πολὺ εὐτυχῆς, ἂν ἐκέρδαιε μίαν
σβάντζικα τὴν ἡμέραν!

ας· αὐριο ἔχει ὁ Θεός·
υ.

ινε τοῦτο. |²⁷ Ἐγέλα
είσμωνε μάλιστα πολ-
περίστασιν. Ἦτο ἐπο-
ζι με αὐτὸν ἔρρεγγον
ἄρα μόνον ἐξύπνησαν,
άντων, καὶ κατέλαβον
τοῦ τόπου καὶ ἐσχημά-
χρημα καὶ κατήντησε
ματαίως τρίβουν τὰ
ἐπιδρομέων, καὶ τεν-
παθοῦν νὰ συναγωνι-
α τὸν Στριμμένον ὅτι
σμοὶ καὶ τὰ γηρατεῖα
νὰ προσλάβη εἰς τὴν
θὰ ἔμενεν ἀκόμη εἰς
ριακῆς καὶ τοὺς βραβ-
ώτης θὰ ἔδαπάνη τὴν
ου τινός.

η αἴφνης ἀνήσυχος ὁ

τὸ κατάστημά του τὸν
ἀνείχετο ὁ γέρων νὰ
; ἔγινε καλά, ἐσκέφθη
κ τὸν ἔστελλε νὰ ζητή-
ιόλις ἦλθεν ὁ χωρικός,
ισε λοιπὸν νὰ τὸν κρα-
ι τῆς ὑπηρεσίας του τὰ
:σεν εἰς τὸν Νικολὸν ν'
Μόλις ἐζώσθη τὴν πο-
. Μετὰ δύο ἡμέρας, ἀν

εἰσῆρχετο κανεῖς, δὲν θ' ἀνεγνώριζε πλέον τὴν ἐμπορικὴν ἐκείνην
τρώγλην τοῦ κύρ Παναγιώτη Στριμμένου. Ὅλα τὰ παλαιὰ ζαχαρο-
βάρελα, ὅλ' αἱ σαρδελοκαδοῦλαι, οἱ κατατρυπημένοι σάκκοι, ὅσοι
ἐσήποντο ἄχρηστοι πρὸ ἐτῶν εἰς τὸ κατώγι τοῦ σπιτιοῦ του, τότε
παρετάσσοντο κατὰ στοίβας ὑψηλάς ἐν τῷ καταστήματι, ὥστε δὲν
εὔρισκε κανεῖς θέσιν νὰ σταθῇ.

— Τ' εἶνε τοῦτο πῶκαμες, μωρέ; εἶπεν ὁ κύρ Παναγιώτης μει-
διῶν διὰ τὴν ἐλαφρότητα τοῦ νέου. Μοῦ γιόμισες τὸ μαγαζὶ με ἄδεια
βαρέλια!

— Μὴν κοιτᾶς τ' εἶνε — τί φαίνονται! ἀπήντησεν οὗτος.

Καὶ ἀληθινὰ διὰ τῆς τέχνης του ὁ Διβριώτης ἀπεκάλυπτε τὴν
ἄλλην ἡμέραν εἰς τοὺς πελάτας τοῦ Στριμμένου ἀνοικτὰ τὰ στόματα
τῶν βαρελίων καὶ γεμάτ' ἀπὸ ζάχαρην, ἄλμης γεμάτα καὶ ἄλατος καὶ
εὐωδιαζούσης σαρδέλλας τὰ βαρέλια καὶ τοὺς σάκκους ὅλους μεστοὺς
ὀρούζης καὶ καφέ. Καὶ ὅταν ὁ ἀφέντης του ὑπομειδιῶν ἀκόμη δυσπί-
στως εἶπεν ὅτι ἤρκει κανεῖς πελάτης νὰ κτυπήσῃ με τὸ πόδι τὰ βα-
ρέλια διὰ νὰ προδοθῇ τὸ κενὸν αὐτῶν, οὗτος ὑπέδειξεν εὐθύς πάγκους
καὶ κιβώτια, τὰ ὅποια εἶχεν ἔτοιμα νὰ παρατάξῃ πέριξ, ὡς προτεί-
χισμα, ἐμποδίζων καθένα νὰ πλησιάσῃ πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ μυστι-
κοῦ του.

Καὶ δὲν περιωρίσθη εἰς αὐτὰ μόνον ὁ Νικολός· ἀλλὰ |²⁹ κατώρ-
θωσε μικρὸν κατὰ μικρὸν νὰ καταστήσῃ πραγματικὴν τὴν φαινομε-
νικὴν ἐκείνην σωρείαν τῶν ἐμπορευμάτων. Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ κύρ
Παναγιώτης κατ' ἀρχὰς ἀντεστάθη πεισματωδῶς εἰς τὸ ἐλεύθερον
ἐμπόριον, ὅπου ἐζήτει νὰ τὸν παρασύρῃ ὁ Διβριώτης. Δὲν ἤθελεν
αὐτὸς τότε, γέρων ἄνθρωπος, τόσας πολλὰς συναλλαγὰς. Ἀρκετὴ
ἦτο ἡ σκοτοῦρα, ποὺ εἶχεν. Ἄλλ' ὁ Νικολός ἦτο διαβουλευμένος νοῦς.
Παρίστανε τὸ κέρδος τόσον φανερόν· σχεδὸν ἔρριπτε τὸ χρῆμα θαμ-
βωτικὸν καὶ ἀπαστράπτον τόσον εἰς τὰ θυλάκια τοῦ γέροντος, ὥστε
τὸν κατήντησε ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀδύνατον εἰς πᾶσαν ἄρνησιν. Ὁ
Νικολός ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ αὐτὸς ἡ χεὶρ μόνον εἰς τὸ ἐμπόριον.

— Μπάρμπα, νὰ φέρουμε καὶ τοῦτο — βγάνει τὸ ἓνα ἄλλο

—γράψε να μάς φέρη

ς εις τούς ἐν Πάτραις
κεῖνον»· καὶ καθ' ἡμέ-
βγους ξεφορτώνοντας
του. Καὶ τὸ μικρὸν
εἶν τὴν θηριακὴν τῆς
αννοῦς καὶ τὴν βαφὴν
ὦ καὶ ὀγκῶδες κατὰ-
οὶ νοικοκυραῖοι τῆς
κῦτός ὁ Νικολός του!
ὦ μολόγουν ὅλοι οἱ
ἵνα τούς πελάτας.

μεταξύ των.
τες μὲ κάθε τρόπον ν'
ντος. Ὁ Νικολός ἦτο
οἶον ἢ Τύχη ἠδύνησε
αἴφνης εἰς χρυσόν.
τοῦ ἐπῆρε εἰς τὸ σπί-
λειάς του. Ἄλλὰ τὸν
Ἡ πολύτιμος θεὰ ἐκ
ἢ εἰς αὐτὸν τὰ μεγάλα
ς νὰ γνωρίση τὴν τι-
τὸν Νικολὸν Πικό-
άλιστα βαθμὸν. Διατί
ος ἄλλου καὶ ὄχι τοῦ

μφέρον του· ἀνέπτυσ-
ιάς συναλλαγάς. Τὴν
ὁποῖαν ἔκαμεν, εὐθύς
ἦτο νὰ βάλῃ εἰς μερί-
λίσχρους μισθοῦς καὶ

τὴν μεγάλην ἰκανότητα τοῦ ὑπηρέτου του. Κι ἐνῶ ὑπομειδιῶν τότε
ἐγύριζεν αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν του, εὗρισκεν ὅτι μία ἀκόμη συναλλαγή
τοιαύτη τοῦ ἔμενε νὰ κάμῃ καὶ ὁ ἐμπορικός του οἶκος ἐξησφάλιζε
διὰ παντός τὴν προκοπὴν του. Βέβαια· ἡ ἐμπορικὴ εὐφυΐα τοῦ Νικο-
λοῦ καὶ ἡ τύχη τῆς οἰκογενείας του ἔμενον πλέον ἀρρήκτως συνδε-
δεμένοι, ἂν ἔδιδεν εἰς αὐτὸν τὴν Ἀνθήν, τὴν μοναχοκόρην του!

³¹ Εἶνε ἀληθὲς ὅτι, πρὶν γνωρίση τὸν Νικολόν, τὸ μόνον μέλημα
τοῦ Στριμμένου ἦτο ἡ εὐτυχία τῆς Ἀνθῆς του, μικρᾶς τότε καὶ χαρι-
τωμένης κορασίδος. Ἀφ' ἧς ὅμως ἡμέρας ὁ Νικολός εἰσῆλθεν εἰς τὸν
ἐμπορικὸν βίον του καὶ παρέσυρεν αὐτὸν εἰς τὴν ὀρμητικὴν δίνην τῆς
συναλλαγῆς καὶ τοῦ κέρδους, ἔγινε τοῦτο δευτερεῦον ζήτημα. Δὲν
ἦτο ὅμως λόγος, ὅτι δὲν ἐσκέπτετο πάντοτε νὰ δώσῃ ἓνα καλὸν γαμ-
βρὸν εἰς τὴν κόρην του. Κι εὗρισκε τότε ὅτι εἶχεν ὅλα τὰ προσόντα
καλοῦ γαμβροῦ ὁ Νικολός Πικόπουλος. Μαλακὸν τρόπον, ὥστε νὰ
μὴ δυσανεστῆ ποτὲ τὴν γυναικῆα του καὶ ἀρκετὴν ἐπιχειρηματικό-
τητα πνεύματος διὰ ν' αὐξήσῃ καταπληκτικῶς τὴν περιουσίαν, ποῦ
θὰ ἐκληρονομήσει. Κι ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν καὶ μόνον τὸν κύκλον ἐστρέφον-
το ὅλοι αἱ ἰδέαι τοῦ κῦρ Παναγιώτη, ἔμεινε εὐθύς κατευχαριστη-
μένος, μόλις τὸ ἐσκέφθη. Διότι δὲν ἦτο σήμερον ἡ πρώτη φορὰ ποῦ
τὸ ἐσκέπτετο. Πρὸ πολλοῦ εἶχε ριζώσει ἡ ἰδέα αὐτὴ εἰς τὸν ἐγκέ-
φαλόν του καὶ τότε, κατ' αὐτὴν ἴσως τὴν στιγμὴν, ἤλπιζεν ὅτι ὅλα
ἐτελείωναν!...

Ὁ κῦρ Παναγιώτης ἔτριψεν εὐχαρίστως τὰς παλάμας, περιέπλε-
ξε τὸ κομβολόγι του εἰς τὸν καρπὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς κι ἔλαβε πρέζαν
ταμβάκου ἀπὸ μεταλλίνης ταμβακοθήκης. Αἶ, ναί, διάτανε! ὅλα θὰ
τελειώσουν αὐτὴν τὴν στιγμὴν! Πάλιν καλὰ τὸ ἔπλεξε τὸ τερτίπι ὁ
ἐμπορος! Κι ἐπταρνίσθη θορυβωδῶς, θριαμβευτικῶς, ὅπως, ὅταν
ἐπετύγχανε καμμία ἐμπορικὴ του ἐπιχείρησις. Διότι ἀληθινὰ ἦτο
τερτίπι καὶ αὐτό. Δὲν ἠθέλησε νὰ εἶπῃ τίποτε εἰς τὸν Νικολόν περὶ
τοῦ σχεδίου του· εἶχε πλήρη βεβαιότητα ὅτι ὁποῖαν δὴποτε ὦραν καὶ
ἂν τοῦ τὸ ἐπρότεινε, θὰ ἐπι- ³² πτε νὰ τοῦ φιλήσῃ τὰ πόδια ἀπὸ εὐ-
γνωμοσύνην. Πρῶτον, διότι εἰς αὐτὸν ὤφειλε τὴν θέσιν του. Ἐπειτα,

μέχρι του κυρίου του
 ίδιον Στριμμένον από
 αν τάχα μικρά πράγ-

έσιον εις την Ἀνθήν.
 σις απ' εὐθείας παρ'
 η ὁμολογία δίδει θάρ-
 ν σεβασμὸν καὶ βρα-
 νά ὑπάρχη μεταξύ τέ-
 ην του εὐθὺς καὶ ἀπο-
 νά λάβη κι ἐκεῖνη τὸ
 ἄλλὰ τοῦτο εἶνε ἀντί-
 ωρικοῦ· συγχίζει τὴν
 θελε νά μάθῃ ἢ κόρη
 ἴτην νά ἐννοήσῃ ὅτι ὁ

τὸν ἀπήλλαξεν αὐτοῦ
 θελε τὸν Νικολὸν διὰ
 : κάμη νά φιλήσῃ καὶ
 της! Ἄλλ' ἔτρεφεν
 κ της καὶ ὅ τι ἀπεφά-
 Ἐσκέφθη λοιπὸν καὶ
 λῆς τὴν κωμόπολιν |³³
 γόησσα. Ἦτο ἱκανή,
 α, κι ἐπετύγχαναν τὰ
 τρά της. Συνεφωνήθη
 θὰ ἔστειλε τὸν Νικο-
 ἦν χεῖρά του, αὐτὴ νά
 ἐκεῖ. Τ' ἄλλα ἔμενον

τὸ μεγάλης ἀνυπομο-
 νοσήσεώς του. Ὡ βέ-

βαια· ὅτι ἐπέτυχε δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία. Ἄλλως τε τί θὰ ἔκαμνε
 τόσην ὥραν ἐκεῖ ὁ Νικολός;

— Ἐλα δός μου τυρί!

— Κουβαράκια ἔχετε;

— Βάλε μου λάδι!...

Αἱ φωναὶ τῶν ἀγοραστῶν διέκοψαν αἴφνης τὰς εὐχαρίστους σκέ-
 φεις του καὶ τὸν ἐκάλεσαν εἰς τὴν πραγματικότητα. Κανεὶς ὅμως ἀν-
 θρωπος δὲν μετέπεσεν ἀπὸ τὰς σκέψεις εἰς τὴν πραγματικότητα μετὰ
 τὴς ἀταραξίας, ὅσον τώρα ὁ γέρον ἐμπορος. Διότι ἡ πραγματικό-
 τησ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκλήθη, δὲν ἦτο ταπεινότερα τῶν σκέψεών του.
 Ἐτρεξε πρόθυμος εἰς τὰς φωνὰς τῶν ἀγοραστῶν. Ἄλλὰ ποῦ νὰ προ-
 φθάσῃ τόσους! Ὁ ἓνας ἐζήτει καπνόν, ἄλλος πιπέρι, ἄλλος καφέ, κι
 ἐσκοτίσθη ὁ κύρ Παναγιώτης καὶ δὲν ἤξευρε τί νὰ πρωτοκάμῃ:

— Ἀμέσως, παιδιὰ, ἀμέσως· ἔλεγε μετὰ νεανικῆς προθυμίας εἰς
 τοὺς πελάτας του.

Ἄλλ' ἔφθασεν αἴφνης ὁ Νικολός καὶ εἰς πέντε |³⁴ λεπτὰ ὅλους τοὺς
 ἠὲχαρίστησε καὶ τὸ φανάρι ἀναψε καὶ ρακὴν ἐπότισε τοὺς ἐργάτας·
 καὶ ὅλα μὲ τὸ ἓνα του χέρι μόνον. Τώρα ἐγέμιζε λάδι τὴν φιάλην, τὴν
 ὁποίαν ἔστειλεν ἢ Κυρὰ Παγώνα ὡς πρώτην ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρε-
 σιῶν της. Μὲ τὸ ἓνα χέρι καὶ νά δίδῃ λάδι! μὰ δὲν λέγεται ἢ σβελτο-
 σύνη τοῦ Νικολοῦ!

Ὁ Στριμμένος ἔβλεπε κι ἐθαύμαζε τὸν μέλλοντα γαμβρόν του.

— Τί κάθουσαι τώρα; Δὲν πᾶς στὸ σπίτι· ἐνύχτωσε· τοῦ εἶπεν
 αἴφνης ἐκεῖνος.

Βέβαια, δὲν ἦτο καιρὸς πλέον νά νυκτώνεται εἰς τὸ μαγαζὶ ὁ γέ-
 ρων. Θὰ ἐπήγεινεν εἰς τὸ σπίτι ν' ἀναπαυθῇ. Ν' ἀναπαυθῇ, ἀλλὰ καὶ
 νά μάθῃ τὸ ἀποβησόμενον. Κι ἐνδυθεὶς τὸ ταλαγάνι του, εἶδος κοντοῦ
 ἐπανωφορίου ἀπὸ ξανθὸν κασμίρι μὲ κουκούλαν ὀπίσω καὶ κόκκινα
 σειρήτια γύρω, καὶ λαβῶν τὸ χονδρὸν ραβδί του ἔφυγε.

— Καλὴ νύχτα, παιδί μου· εἶπε πρὸς τὸν Νικολὸν ἠπίως καὶ
 στρέφων ἐπανειλημμένως τὸ βλέμμα ἐντὸς τοῦ καταστήματος, ὡς
 νά ἐφοβεῖτο μὴ ἐπιδράμουν κλέπται.

Αὐτὰ ὅλα τὰ ἤκουεν ἀδιαφόρως τότε ἡ Ἄνθη, ὡς νὰ ἤκουεν ἐπαί-
 νους διὰ τὴν κυνηγετικὴν εὐφυΐαν τοῦ ³⁶ Μούργου, τοῦ σκύλου των.
 Ἦξευρε τὸν Νικολὸν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὲρ ἑτὴν τοῦ πατρὸς της·
 ρυπαρόν, ἄθλιον, ἀπόζοντα πάντοτε πετρελαίου καὶ σαρδέλλας· ἕνα
 ζῶον τέλος, ποῦ ἔχει μόνον μορφὴν ἀνθρώπου καὶ εἶνε προωρισμένον
 διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ διὰ νὰ δουλεύῃ τὴν οἰκογένειάν της. Καὶ αὐτὸν
 τὸν ἄνθρωπον τῶρα ἤρχιζον νὰ τὸν παριστάνουν ὡς ἔκτακτόν τι καὶ
 νὰ θέλουν νὰ τὸν πάρῃ ἄνδρα της. Αἶ, μὰ εἶνε νὰ δαιμονίζεται κα-
 νεῖς!...

Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις ἔφθασεν ἡ λυγερὴ ἔμπρὸς εἰς τὸ σπῖτι τῶν
 γονέων της. Ἡ κυρὰ Παναγιώταινα, ἀνυπομονοῦσα καὶ αὐτῇ, ἐπε-
 ρίμενεν εἰς τὸν ξύλινον ἐξώστην τὴν θυγατέρα της.

— Αἶ τί μαντάτα! ἐφώναξε μόλις τὴν εἶδεν, εὐθύμως δῆθεν.

— Κακὰ καὶ μαῦρα· ἀτήνητησεν ἡ λυγερὴ μετ' ἀγκυρακτιήσεως·
 νᾶθε συντριφτῶ ἐκεῖ ποῦ μ' ἔστειλες.

— Γιατί, θυγατέρα; Ἐγὼ γιὰ καλὸ σ' ἔστειλα.

Ἄλλ' ἐκείνη, χωρὶς ν' ἀκούσῃ τοὺς λόγους τῆς μητρὸς της, εἰσῆλ-
 θεν εἰς τὸ σπῖτι ὀλολύζουσα. Καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἠδυνήθη νὰ
 κοιμηθῇ. Περιεστρέφετο ἐπὶ τοῦ στρώματός της ἀνήσυχος ἔχουσα
 ἀδιακόπως δύο ἰνδάλματα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της, τὸν Γιώργη καὶ
 τὸν Νικολόν, καὶ δύο αἰσθήματα εἰς τὴν καρδίαν, τὴν ἀγάπην καὶ τὸ
 μῖσός της. Ναί, ἠσθάνετο μῖσος διὰ τὸν Νικολόν, ποῦ ἤρχετο μὲ (τὰ)
 φίλτρα μαγίσσης καὶ (τῶν) γονέων (τῆν) θέλησιν νὰ ἐγκαθιδρυθῇ
 εἰς τὴν καρδίαν της, ν' ἀποδιώξῃ ἐκεῖθεν τὸν Γιώργη, ὁ ὁποῖος ἐκυ-
 βέρνα κι ἐδέσποζεν ἐκεῖ ἀκίνητος. Τὸν Γιώργη, ποῦ κατέλαβε τὴν
 ἀρμόζουσαν θέσιν ἐπάνω της μόνος, κατάμονος, δίχως μεσιτρίας μὲ
 τὴν λεβεν- ³⁷ τιάν του, τὴν καλλονὴν του τὴν παρθενικὴν, τὴν ἀγνό-
 τητά του τὴν γόησσαν.

Ἦ! ἐκείνη ἡ πρώτη ἡμέρα, Πέμπτη καλοθύμητη, εἰς τὰ τέλη τοῦ
 Ἰουνίου, πρὸ τριῶν ἐτῶν! Ὑφαينه τότε ἔμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ
 κατωγείου της ἡ Ἄνθη καὶ ὁ Γιώργης μὲ τὸ κάρρον του ἔφερε πλι-
 θες εἰς κτιζόμενον ἀπέναντι σπιτάκι. Κι ἐνῶ ἐξεφόρτωνε τὸ κάρρον

ἔροντος. Ἦρ-
 Ἦτο ἀληθινὰ
 ὁ κύρ Πανα-
 κτικὴτητα καὶ
 εν εἰς τὸ σπῖτι

Κυρᾶς Παγώνας
 ὄρ Παναγιώτης
 νουὺν τῆς λυγε-
 ὄτι δὲν ἔπρεπε
 γραΐας προξενη-
 ὄσαι πρὸς αὐτὴν
 ἔλλον της καὶ τὸ
 ἦτο δυνατὸν νὰ
 λει κατ' ἐντολὴν
 ἄ τῶρα ἡ Ἄνθη.
 περιστάσεις, κατὰ
 ρὸς καὶ ἀπ' αὐτοῦ
 νύκτας, ἐνῶ ἐκά-
 νουσαι τὸν κύρ Πα-
 ἰ' ἐκείνης διὰ τὸν
 κιώτην εἰς δεῖπνον
 ὑπομειδιῶν ὁ γεν-
 ὠδη χειρὰ του τὴν
 ἰθὰ πάῃ μπροστά!
 της:

χ τῶν πλῆθων
 ἢ καὶ νὰ γελαῖ
 ἦν του:

υρᾶδες.

ε φαίνεται με-
 οὔτο ἐπέισμο-
 υρίτσια πού δὲν
 εἰά των κοιτά-
 καὶ ἀνεκίνει τὸ

υ τὰ βλέμματά
 ἤξεύρη πῶς, τῆς
 τι τι... Καὶ μίαν
 ἔτα ἔγρυζεν ὑπὸ
 πὶ τοῦ πανίου μὲ

ω βῆξε·
 ρίξε!...

η καὶ νὰ πειράξῃ
 ε κι ἐξαναπέρασε.
 -μεσάνυχτα εἰς τὸ
 κιτῆ τὴν ἐργασίαν
 νὰ τρέχῃ τὴν ἡμέ-
 Καὶ τώρα νά, τὴν
 τὸν ἀποχωρισμόν
 ις ἐραστάς!...
 ἴθην ἀπὸ τὰς λυπη-
 ρόσω, ἢ θεία της,

Ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἦτο ἀποκλειστικὴ διὰ τοὺς βλαχο-
 ποιμένας. Ἐώρταζον δι' αὐτῆς τὸ τέλος τῆς χειμερινῆς περιόδου καὶ
 τὴν ἀρχὴν τῆς ἐαρινῆς. Συνήρχοντο ὅλοι ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων
 ἐντὸς μιᾶς μονῆς, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ
 καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπανηγύριζον θυσιάζοντες τὸν ἀίγιωργίτην,
 ἐκλεκτὸν ἀμνόν, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ ἔτρεφον. Τώρα ὅμως κατήν-
 τησε κοινὴ πανήγυρις καὶ συρρέουν ἐκεῖ ἀπὸ ὅλα τὰ χωρία τῶν δή-
 μων τῆς Βουπρασίας καὶ τῆς Μυρτουντίας καὶ τῆς Ἡλιδος ἄνδρες,
 γυναῖκες καὶ παιδιά, νέοι καὶ γέροντες, δοξολογοῦντες τὸν μέ-
 γαν Στρατηλάτην καὶ πανηγυρίζοντες μετὰ τῶν βλαχοποιμένων.

Ὅμως ἡ Φρόσω δὲν ἐπρόκειτο νὰ πανηγυρίσῃ. Εἶχε τάμμα νὰ
 ρίξῃ εἰς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου τὸ μονάκριβο παιδί της. Διότι ἀπέκτησε
 πέντε ἕως τώρα παιδιά ἢ ἀγαθὴ χωρική, ἀλλὰ καὶ τὰ πέντε τὰ ἔθαψεν
 εἰς τὴν ἰσχυρὰ ἀχόρταστον γῆν. Εἰς αὐτὸ μάλιστα τὸ τελευταῖον συνέ-
 βη κάτι ὅλως ἐξαιρετικόν, πού τὴν ἠνάγκαζε νὰ λάβῃ ὅλας τὰς δυνα-
 τὰς προφυλάξεις. Δὲν εἶδε τὸ συμβάν αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ — ὁ Θεὸς τὴν ἐφύ-
 λαξεν — ἀλλ' ἡ Κυρὰ Παγώνα, ἡ μάγισσα, πού διαβάζει βουλω-
 μένο γράμμα, τὸ εἶδεν ὀλοφάνερα σὰν μὲ βλέπεις καὶ σὲ βλέπω. Προ-
 πέρσῃ δηλαδὴ κατὰ τὸν Μάιον ἡ Φρόσω καὶ ἡ Κυρὰ Παναγιώταινα
 καὶ ἄλλαι γειτόνισσαι ἐπῆγαν εἰς τοῦ Μπάστα νὰ πλύνουν. Εἶχαν
 μαζί των καὶ τὴν μάγισσαν νὰ τὴν διασκεδάσουν. Ἀπὸ τὰ χαράγμα-
 τα, πού ἔφθασαν εἰς τὸ λαγκάδι, δὲν ἔπαυσαν τὸ πλύσιμον καὶ τὸ
 τραγοῦδι ἕως τὸ μεσημέρι. Τότε ὅμως ἡ Κυρὰ Παγώνα τοὺς εἶπε ν'
 ἀποσυρθοῦν εἰς τοὺς ἴσκιους τῶν δένδρων, διότι ἦτο ὥρα, κατὰ τὴν
 ὁποίαν τὰ στοιχεῖα πλανῶνται εἰς τὴν γῆν καὶ δὲν ἦτο δύσκολον νὰ
 τὰς εὗρουν καὶ νὰ τὰς κακοποιήσουν. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες δὲν ἠθέλη-
 σαν ν' ἀκούσουν τοὺς λόγους τῆς μαγίσσης κι ἐξηκολούθησαν τὴν
 δουλειάν των. Ἡ Κυρὰ Παγώνα ἀπεσύρετο τότε κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν
 μιᾶς πλατάνου κοντὰ εἰς τὴν βρύσιν, ὅπου ἦσαν τὰ χρειώδη τῶν γυναι-
 κῶν καὶ τὸ παιδί τῆς Φρόσως, εἰς τὴν φασιάν, κοιμώμενον ἡσύχως.
 Ἄλλ' ἐνῶ ἐπλησίαζεν ἐκεῖ, κοιτάζει καὶ τί νὰ ἰδῇ; Τὸ διηγεῖτο
 ἔπειτα κι ἔτρεμεν ἡ γραῖα, σὰν τὸ φυλλοκάλαμον. Μία γυνὴ ὑψηλὴ,

λαρό χρυσάφι
 ὄν σώμά της
 ν και λεπτόν
 Κυρά Παγώ-
 . εἶχεν ὠραῖα
 ἰ τῆς Φρόσως
 συγχρόνως εἰς
 ἡ:

νοικτὸν στόμα,
 οὐ τραγουδιοῦ.
 λο παρὰ διὰ τὸ
 κριστὸν τρεμού-
 και τὰ δένδρα
 ἡπόρει πῶς εὐ-
 συντρόφους της
 ἰ αὐτὸ δύσκολον
 χ γυνή δύσκολα
 ἰα πλησιάζει και
 γχυρὸν ράπισμα,
 ρός, τὴν ἀφήκεν
 ἰ εἶδε τίποτε ἐμ-
 τῶν χόρτων. "Ε-
 βὰν ἐξηγοῦσα ἐν
 ἰα νεράϊδα, ἐλκυ-
 και πρὸς τὰ μικρά,

και συμβου- |⁴¹ λεύουσα τὴν Φρόσω νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν εὐθύς τὰς
 παραγγελίας, ὅσας ὑπὸ τύπον τραγουδίου ἔλεγε τὸ ἐξωτικόν.

"Ἡ Φρόσω, ἂν ἦσαν ἀληθινοὶ ἢ ὄχι οἱ λόγοι οὗτοι τῆς Κυρᾶς Πα-
 γώνας, δὲν ἐφρόντισε νὰ μάθῃ. "Ἡρκει εἰς αὐτὴν ὅτι τὸ παιδί της
 ἐκινδύνευε και πρόθυμη ἠκολούθησε τῆς πεπειραμένης γραίας τὰς
 συμβουλὰς. "Ἐκρέμασεν εἰς τὸν λαιμόν του τὸ φυλαχτό, ποῦ τῆς ἔκα-
 μεν ἡ μάγισσα ράψασα ἐντὸς μονοκλίνον σκόρδον και μονόκλωνην
 σφαραγγιὰν και ἀγριορίγανην, ὅπως ἔλεγεν ἡ νεράϊδα, και ἀκόμη ἐξ
 ἀτομικῆς ἐμπνεύσεως προσθέσασα κόκκους μπαρούτης και ὕψωμα
 και ἐγκαίνια ναοῦ, κερὶ τοῦ "Ἐπιταφίου και ἐπτὰ τρίχας ἀρκουδάς και
 τρία κλωνία ἀρσενικοῦ λιβάνου και κομμάτι ἀπὸ ἀστροπόβολον. Κι
 ἔταξε νὰ τὸ βαπτίση εἰς τὸν "Ἄγιον Γεώργιον, τοῦ ὁποίου ἡ μονὴ
 εὐρίσκετο πλησίον.

"Ἀπὸ τότε ἐπέρασεν ἀρκετὸς καιρός· ἀλλ' ἡ χωρικὴ οὔτε τὸ συμ-
 βὰν ἐκεῖνο οὔτε τὸ τάξιμόν της ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ. "Ὁ ἅγιος
 συχνὰ ἐφανερώνατο εἰς τὸν ὕπνον της μετὰ τὸ ἄσπρον του ἄλογον,
 κοντάρι του τὸ μακρύτατον, τὴν λάμπουσαν στολὴν και τὴν παρ-
 θενικὴν του ὄψιν, μ' ἓνα στεφάνι φωτεινὸν εἰς τὴν κεφαλὴν, ἀπαράλ-
 λακτα ὅπως εἰκονίζεται παρὰ τῶν ἀγιογράφων, ὑπενθυμίζων εἰς
 αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσίν της. Και ὅσον ἐπλησιάζον αἱ ἡμέραι τῆς μνή-
 μης του, τόσον περισσότερον ἐσύχναζε και ἐπιμόνως ἀπήτει τ' ὄφει-
 λόμενον.

— Σὰν τὸν θυμοῦμαι, σηκώνεται τὸ πετσί μου· τὸν εἶδα σὰν με
 βλέπεις και σὲ βλέπω· διηγείτο περίφοβος εἰς τὰς γειτονίσσας της ἡ
 χωρικὴ.

"Ἀλλὰ τόσον καιρὸν δὲν κατάρθωνε νὰ οἰκονομήσῃ τὰ ἐξοδα, ποῦ
 τῆς ἐχρειάζοντο διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ |⁴² τάξιμόν της. Οἱ πτωχοί,
 βλέπεις, εὐκολώτερον τάζουν παρὰ δίδουν. Διὰ τοῦτο τώρα ἐβιάζετο,
 μέχρις οὗ φθάσῃ ἐκεῖ, και ἦτο ὅλη εἰς νευρικὴν ἐξέγερσιν. "Ἀνεστά-
 τωσεν ἀπὸ τὰς φωνὰς της ὄλους εἰς τὸ σπίτι τοῦ Στριμμένου και ἔτρε-
 χεν ἐδῶ και ἐκεῖ ἀδημονοῦσα και συγχιζομένη διὰ τὴν παραμικρὰν
 βραδύτητα.

μόνος, με την προς τὸν Θεὸν πίστιν του, καταβάλλει τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον κρατεῖ τὴν πηγὴν κι ἐλευθερώνει τὴν βασιλοπούλα ζητῶν παρὰ τοῦ πατρὸς της ὡς ἀμοιβὴν νὰ κτίσῃ μίαν ἐκκλησίαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας νὰ ζωγραφίσῃ αὐτόν, ὑπερήφανον καβαλλάρην, ἀρματωμένον μὲ σπαθὶ καὶ κοντάρι ὀλόχρυσον. Συνέπασχε μετὰ τῆς βασιλοπούλας, συνέχαιρε μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐν συνδυασμῷ ἄλλοπροσάλλῳ ἔβλεπε τὴν ράχιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὴν λιτανείαν τῶν ἀγροτῶν, παρελαύνουσαν ἐν πολυχρώμῳ λάμπει κι εὔρισκε τὸν ἑαυτόν της ἐκεῖ μέτοχον τοῦ θορύβου καὶ τοῦ ἀλαλητοῦ της. Τὰ χριστιανικὰ της αἰσθήματα ἐνετείνοντο· ἠσθάνετο ροπήν εὐγνωμοσύνης μεγάλην πρὸς τὸν ἅγιον, ὄχι τόσον διὰ τὸ θαῦμά του, ὅσον διότι ἐγένετο πρόξενος τόσης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως τῶν χριστιανῶν! Τῶν χριστιανῶν καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας, τὴν ὁποίαν, ὅταν ¹⁴⁴ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸ πανηγύρι, θὰ τριγυρίσουν αἱ φίλαι της περιέργοι ν' ἀκούσουν τὰς ἐντυπώσεις της. Καὶ πόσαι, πόσαι, θὰ λυπηθοῦν καὶ θὰ κλαύσουν, διότι δὲν ἦσαν μαζί της!

Ἔτσι ἐσκέπτετο ἐπὶ τόσας ἡμέρας ἡ Ἀνθή. Καὶ μάλιστα ἐν τῇ νεανικῇ της φαντασίᾳ ἐσχημάτιζε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἄλλη εὐτυχέστερα ἡμέρα δὲν θὰ εὔρισκετο καθ' ὅλην της τὴν ζωὴν. Ἀλλὰ τώρα, ὅταν ἔμαθε τὰς σκέψεις τῶν γονέων της περὶ τοῦ Νικολοῦ, κατέπεσεν ὅλη αὐτῆς ἡ προθυμία, διελύθη ὅλη της ἡ περιέργεια. Θὰ ἐπήγαινε, ναί, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὴν θεῖαν της καὶ μὴ τὴν ἀφήσῃ μόνην. Ἠτοιμάσθη καὶ κατέβη εἰς τὴν αὐλὴν, ὅπου ἀνάμενε τὸ κάρρον, ἐπεστρωμένον μὲ μίαν ἀπλάδα καὶ προσκέφαλα καὶ τὸν τορβάν μὲ τὰς λαμπάδας καὶ τὴν φιάλην τοῦ ἐλαίου διὰ τὴν βάπτισιν.

— Μὰ ποῦ εἶνε ὁ Νικολός; ἠρώτησεν αἰφνης ἀδημονοῦσα ἡ Φρόσω· θὰ τὸν καρτερᾶμε τώρα κι αὐτόν;

— Θὰ παρακοιμήθηκε· εἶπε μειδιῶν ὁ κύρ Παναγιώτης· στεῖλτε κανένα νὰ τοῦ μιλήσῃ.

Ἄλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, πού δὲν ἔχει τὸν ἄνθρωπόν του, νὰ κάμνῃ τὴν δουλειάν του, ὅταν θέλῃ, ἐσκέφθη ἡ Φρόσω. Καὶ ἤτο τοῦτο πλαγία διαμαρτύρησις κατὰ

ιαφόρου αν-
δέν ἐφρόν-
του ν' ἀγω-
μη!... Ἄλλὰ
ξεν ὁ πατήρ,
χαθῆ. Ἐκά-
τὸ πάρη μαζί

ἢ Ἄνθη.
κκόκινη ἀπὸ

ην καρδίαν και
ι τ' ὄνομα τοῦ
ι πανήγυριν· νὰ
ιπρός της ἡμέ-
την φωνήν του,
ἔχει μὲ ἀλόγου
ν ἀπὸ τοὺς γο-
ῆς γοήσσης ἤρ-
το ἢ φανέρωσις
ι. Ἄμα συμφω-
έξι ἀπὸ κοινοῦ,
τινα κατὰ τὴν
ουν ὅλοι μαζί εἰς
ὰ νὰ γνωρισθοῦν
ἰθῆ μὲ τρόπον τὸ
ἰ ἤρχιζον τὰ γεύ-
κί κανενὸς γλυκί-
σπρορροῦχων ἀπὸ
βίων. Ὡ, πολὺ |⁴⁶

, ἐφάνη ἐρχόμενος

μακρόθεν ὁ Νικολὸς Πικόπουλος. Εἶχε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ὀπίσω ἐπὶ τῆς μέσης στηριγμένην. Καὶ τοῦτο, ὅχι διότι ἔπασχε· τὸ ἐρυσί- πελας εἶχεν ἐξαλειφθῆ πλέον χάρις εἰς τοὺς ἐξορισμοὺς τῆς Κυρᾶς Παγώνας καὶ τὰ ἐκ καπνοφύλλων καὶ ὄξους ἐπιθέματα. Ἄλλὰ με- ταξὺ τῶν ἐμποροῦπαλλήλων, τοὺς ὁποίους ηὔτύχησε νὰ γνωρίσῃ κατὰ τὴν βραχεῖαν μέχρι Πατρῶν ἐκδρομὴν του, θεωρεῖται ἢ στά- σις ἐκεῖνη ὡς ἢ μᾶλλον ἀρμόζουσα εἰς ἓνα ἔμπορον. Νὰ βαδίζῃ κα- νεὶς ἀργά· νὰ ἔχῃ κόμην λαμποκοποῦσαν ὑπὸ (τοῦ) ἐλαίου· τὸ ἡμί- ψηλον ὀλίγον στραβά· τὴν ἀλυσίδα τοῦ ὥρολογίου χονδρὰν, κατάφορ- τον ἀπὸ πετράδια καὶ δακτυλίδια καὶ ζώνουσαν ἐπιδεικτικῶς τὸ ἐπιγᾶστριον· τὴν μίαν χεῖρα στηριζομένην ὀπίσω, ὡς νὰ ἐκουράσθῃ ἀπὸ τὸ μέτρημα τῶν χρηματοδεμάτων, ἐνῶ ἡ ἄλλη θὰ παίζῃ ἀδια- φόρως λεπτὸν ραβδίον· ὦ, δίδει σοβαρὰν περὶ αὐτοῦ ιδέα·ν εἰς τὸ χυ- δαῖον πληθός, τὸν παριστᾶ καὶ εἰς τὸν δρόμον ἀπτησχολημένον ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν κεφαλαίων του. Ἄς ἀφήσωμεν δὲ ὅτι ἀνεβάζει καὶ τὴν θέσιν του ὡς ὑποψηφίου γαμβροῦ. Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ νὰ ὠφε- λῆται ἀπ' αὐτὰ τὰ ἐμπορικὰ τερτίπια ὁ Νικολὸς Πικόπουλος, ὁ ἐπι- χειρηματίας Διβριώτης, ὁ ἀναχωρήσας μὲ μισὸ τσαροῦχι ἀπὸ τὴν ἄγονον πατρίδα του καὶ τώρα μελλόνυμφος τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀφέντη του. Ἔ, ναί, διάβολε! Ἄς μὴ λέγῃ τίποτε ὁ Γέρω Στριμμένος. Ἐνόησεν αὐτὸς πρὸ πολλοῦ μέχρι τίνος σημείου ἐσκόπει νὰ φέρῃ τὸν συνεταιρισμὸν του ὁ ἔμπορος. Δὲν χρειάζεται δὲ καὶ μεγάλη ἐξυ- πνάδα διὰ νὰ μαντεύσῃ κανεὶς τί θέλει νὰ εἰπῆ ὁ κύρ Παναγιώ- |⁴⁷ της, ὅταν ἀκούων καμμίαν νέαν του ἐπινόησιν ἐνθουσιᾶ καὶ κτυπᾶ προστατευτικῶς τὸν ὄμῳν του λέγων:

— Ἔ, μωρὲ παιδί μου· κάνε δουλειά σου καὶ δὲν χάνεις· ἐγὼ ἐγέρασα πιά!...

Οὔτε κανένα γριῖφον προτείνει εἰς αὐτὸν ἢ ἀφεντικιά του, ἢ κυρὰ Παναγιώταινα, ὅταν τοῦ ἐπαναλέγῃ συχνὰ ὅτι εἰς τὸν γάμον του — γάμον αὐτοῦ καὶ τῆς Ἄνθης βεβαίως — θὰ χορεύσῃ μὲ τὸ ἓνα πόδι. Μόνον αὐτὸ τὸ ἀγριοκάτσουλο, ἢ Ἄνθη, δὲν εἰξεύρει τί σκέ- πτεται ἀκόμῃ· ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἤτο καὶ ἄξιον λόγου. Ποῖος τὴν ἐρωτᾷ;

εἶνον καὶ θά
 "Ἐπειτα δὲν
 της. Πόσας
 ρία καὶ ἀπὸ
 νὰ μετρήση
 ν ἐπρότεινε
 ν ταχύτερον

λυγερή, ἡ κόρη
 δὲν συνεβιβά-
 θωρικὸν τρά-
 ωλλαρισμένον
 ἐκυπτον ἀπει-
 μα, τὸν ψαρὸν
 ν ἡ συνδετικὴ
 τα, ἐγύρισε τὸ

ς.
 ῥόσω.

εἰς λυγμούς καὶ
 κίνουν αὐτὴν νὰ
 τῶν θρήνων της.
 οῦς σου· εἶπεν ἡ

ν ἡ λυγερή.
 κχείμενον δωμά-
 ιασα τὰ καθημε-

εἰς δύσκολον θέ-
 ἐστολίσθη καλὰ-
 φιβολία· κάποιος

διάβολος ἀπεφάσισε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν χωρικὴν ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ της. Ἐπίτηδες διὰ νὰ τὴν κολάσῃ ἤλθε καὶ συνεμ- πῆκε τόσον ἀποτόμως εἰς τὴν ὥραν, ποῦ θὰ ἐξεκίνουν. Τὰ συνηθίζει αὐτὰ ὁ ἀναθεματισμένος Σατανᾶς! Πόσας φορὰς παρουσιάζεται εἰς τοὺς παπάδες κατὰ τὴν ὥραν, ποῦ πηγαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ ἱεουργήσουν, καὶ σηκώνει προσκόμματα πότε τοὺς σκύλους ἐρεθίζων ἐναντίον των, πότε εἰς ἀνεμοστρόβιλον μεταβαλλόμενος συναρπάζει τὸ καλυμμαῦχι των καὶ τοὺς ἀπομακρύνει τῆς ἐκκλησίας· πότε παρουσιάζει λάκκους ἀνυπάρκτους ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των καὶ εἶνε ἠναγκασμένοι ν' ἀπαγγέλλουν τροπάρια καὶ προσευχὰς οἱ ἄγιοι πατέρες καθ' ὅλον τὸν δρόμον, διὰ ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸν πειρασμόν. Καὶ ἡ ἀγαθὴ ¹⁴⁹ χριστιανὴ ἐσταυροκοπεῖτο κατακόκκινη ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ μόλις συνεκράτει τὰς βλασφημίας, τὰς ὁποίας ἠτοιμάζετο νὰ ξεστομίσῃ διὰ τὸ παρουσιασθὲν ἐμπόδιον. Τώρα τί νὰ κάμῃ; Μὲ ποῖον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πανηγυριν; Κ' ἐπανελάμβανε τὰς πρεσβείας της εἰς τὴν Ἀθήν. Ἄλλ' ἡ λυγερὴ ἔμενε ἀμετάπειστος.

— Μωρὴ, πηγαίνετε μοναχοί σας· εἶπεν ἡ κυρὰ Παναγιώταινα παρακινουσα τὴν ἀδελφὴν της νὰ ὑπάγῃ μόνη μετὰ τοῦ Νικολοῦ.

— Τί θές, νὰ μοῦ κρεμάσουν κουδούνια; Ἡ δὲν τὰ ξέρομε τὰ Λεχαινά! ἀπήντησεν ἡ Φρόσω θυμωδῶς, φοβουμένη τὰ δύσφημα στόματα τῶν χωρικῶν.

Ἀΐφνης ἀγαλλίασις κατέλαβε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πρόσωπόν της ἐχαροποιήθη, ὡς νὰ συνέλαβε καλὴν ἐλπίδα. Βέβαια, καλὰ τὸ ἐνθυ- μήθη. Ἄν ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Παντελῆ τοῦ φούρναρη, κάποια ἀπὸ τὰς θυγατέρας του θὰ τὴν ἀκολουθήσῃ. Μάλιστα ἡ Βασιλική, ἡ μεγαλειτέρα, τὸν σταυρόν της κάνει διὰ πανηγύρεις καὶ σεργιάνια. Ἡ Φρόσω ἐτάχυνε τὸ βῆμα καὶ ἀνέβη τέσσαρα τέσσαρα τὰ σκαλο- πάτια τοῦ Παντελῆ. Εὐθύς δ' ἔβαλεν εἰς ἐνέργειαν ὅλην τὴν εὐγλωτ- τίαν της φοβουμένη ἄρνησιν ἐκ μέρους τῆς μητρός, διότι δὲν ἔκαμεν ἀπὸ πρὶν τὴν πρόσκλησίν της, ἀλλ' ἤρχετο τόσον ἀποτόμως. Μόλις ἀντίκρουσε τὴν Παντελιοῦ, ἤρχισε τὰς παρακλήσεις μισοκλαίουσα σχεδόν, διότι ὁ διάβολος ἔβαλεν ἐμπόδια εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν της.

Δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ εἶπη περισσότερα ἢ πονηρὰ χωρική. "Ολαὶ αἱ θυγατέρες τοῦ Καινούριου, καταμαγευμένοι ἀπὸ τὰ λόγια της, ἦσαν πρόθυμοι νὰ τὴν ἀκολουθήσουν. Ματαίως ἡ μήτηρ προσεπάθει νὰ τὰς ἐμποδίσῃ ἰσχυρίζομένη μὲ γέλια καὶ μὲ χάχανα ὅτι ὁ Δημήτρης, ὁ πρωτότοκος υἱὸς της, θὰ τὰς ἔδερνεν ὅλας καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν, ἅμα ἐμάνθανε τοῦτο.

—"Α, μπά, καλότυχη! ὁ Δημήτρης δὲν εἶνε τέτοιος, τὸν ξέρω· ἔχει ἀγαθὴ ψυχὴ· εἶπεν ἡ Φρόσω διὰ νὰ κολακεύσῃ τὴν μητέρα καὶ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν της.

Ἡ γραῖα τῶ ὄντι εἰς τὸν ἔπαινον ἐκεῖνον τοῦ υἱοῦ της ἐσίγησε καὶ δὲν ἔφερεν ἀντίρρησην. Ἐφρόντισε μόνον πῶς νὰ συγκρατήσῃ τὴν προθυμίαν τῶν ἄλλων θυγατέρων της δώσασα μόνον εἰς τὴν Βασιλικὴν τὴν ἄδειαν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν χωρικήν εἰς τὴν πανήγυριν.

γν συνοδεύ-
 υρε τὰς εὐ-
 υς κλονιζο-
 τὰς 150 παρ-
 ῆς πανηγύ-
 "Ω, θὰ πε-
 υς, τίς βλα-
 βλαχόπουλα
 οὔ νὰ λέγῃς
 κι, τὸ συνή-
 τοίχους του
 αρότητα καὶ
 αράθυρα καὶ
 λυρμηκιά ἀν-
 τὸ πρόχειρον
 μικρεμπόρου,
 αχαροπώλου,
 τικὰ κκοκκο-
 ῖ φωνάζει δυ-
 τὸ τὸ ἄσπρο-
 ι ἕνας ρόμβος
 τ' αὐλάκι καὶ
 χάνεται ὁ πα-

νται τὰ πονηρὰ
 Κρησάραν, καὶ
 θαρρεῖς, συνεν-
 χάνουν τὰ καῦ-
 εβέντες! ποὺ νὰ
 σιδάκι δοκιμά-
 δι τὸν σταυρὸν